

REGIONALNY PLAN SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2030

Województwo
Śląskie

wstępny projekt – v. 01

marzec 2021

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Śląskie.

Śląskie - w kierunku zielonej transformacji

Nowe otwarcie w działaniach na rzecz odpowiedzialnej i skutecznej przemiany społeczno-gospodarczej województwa śląskiego

Województwo śląskie to największy region górniczy Unii Europejskiej, który podlega procesowi transformacji już od niemal 30 lat. Jednak to właśnie dziś, u progu realizacji Europejskiego Zielonego Ładu, w obliczu globalnych wyzwań klimatycznych i gospodarczych, a także jeszcze nie do końca poznanych następstw pandemii COVID-19, musi zmierzyć się z największym wyzwaniem transformacyjnym w UE. W odpowiedzi na powyższe powstał niniejszy dokument tj. Regionalny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Zależało nam, aby był on syntetyczny i konkretny, stanowiąc uszczegółowienie obszernej i kompleksowej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie w zakresie transformacji społeczno-gospodarczej oraz koncentrował się na najważniejszych i najbardziej palących wyzwaniach transformacyjnych, stojących przed regionem w najbliższych 10 latach.

„Motywem przewodnim naszej pracy nad dokumentem - na każdym jej etapie - był dialog, partycypacja i współpraca ze wszystkimi środowiskami lokalnymi i regionalnymi, które mają potencjał, kompetencje i potrzebę włączenia się w ten trudny i wieloaspektowy proces”.

Środki Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w województwie śląskim będą służyć realizacji głównego celu Funduszu tj. łagodzeniu skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu. W powiązaniu z innymi źródłami finansowania, w szczególności środkami Polityki Spójności 2021-2027, środkami pozostałych filarów Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji oraz innymi środkami publicznymi i prywatnymi, dedykowanymi działaniom i projektom komplementarnym, Fundusz ten nada nowy impet gospodarce regionu oraz otworzy lepsze perspektywy rozwoju przed jego mieszkańcami, zwłaszcza tymi najbardziej dotkniętymi negatywnymi następstwami nieuniknionego procesu transformacji. Jestem przekonany, że wspólny, skoordynowany wysiłek na wszystkich poziomach zarządzania rozwojem, poczynszy od unijnego, poprzez krajowy, regionalny, aż po lokalny, pozwoli nam zmaksymalizować efekty działań i osiągnąć cele, które stawiamy sobie w tym dokumencie.

Jakub Chełstowski
Marszałek Województwa Śląskiego

OPRACOWANO:
Departament Rozwoju Regionalnego
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
ul. Ligonía 46, 40-037 Katowice

Spis treści:

1. Opis procesu transformacji i wskazanie terytoriów w obrębie państwa członkowskiego, które będą najbardziej dotknięte jej negatywnymi skutkami	5
1.1 Opis spodziewanego procesu przejścia w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu i w kierunku osiągnięcia unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r.	5
1.2. Wskazanie terytoriów, które zgodnie z przewidywaniami będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji, oraz uzasadnienie tego wyboru za pomocą odpowiednich szacunków dotyczących wpływu na gospodarkę i zatrudnienie opartych na informacjach zawartych w sekcji 1.1.	8
2. Ocena wyzwań związanych z transformacją w przypadku każdego ze wskazanych terytoriów..	19
2.1. Ocena skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu	19
2.2. Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r.	24
2.3. Spójność z innymi krajowymi, regionalnymi lub terytorialnymi strategiami i planami	27
2.4. Rodzaje planowanych operacji	30
2.5. Wskaźniki produktu lub rezultatu specyficzne dla programu	42
3. Mechanizmy zarządzania	58
3.1. Partnerstwo.....	58
3.2. Monitorowanie i ocena.....	60
3.3. Podmiot(-y) koordynujący(-e) i monitorujący(-e).....	60
Załączniki:	61

1. Opis procesu transformacji i wskazanie terytoriów w obrębie państwa członkowskiego, które będą najbardziej dotknięte jej negatywnymi skutkami

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. a) (RCAS)

1.1 Opis spodziewanego procesu przejścia w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu i w kierunku osiągnięcia unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r.

określonego w art. 2 ust. 11 Rozporządzenia (UE) 2018/1999 i neutralność klimatu do 2050 r., zgodnie z celami krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu oraz innych istniejących planów transformacji, zawierających harmonogram zaprzestania lub zmniejszenia działalności, takiej jak wydobycie węgla kamiennego i brunatnego lub wytwarzania energii elektrycznej w instalacjach węglowych.

Polska od lat uczestniczy w realizacji polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej. Dokumentem wyznaczającym stabilne ramy, będące sprzyjającym otoczeniem dla zrównoważonej, ekonomicznie efektywnej i sprawiedliwej transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu jest Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030. Województwo śląskie poprzez wdrażanie m.in. zapisów Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji, w sposób bezpośredni przyczyni się do osiągnięcia wyznaczonych w dokumencie celów.

Bezpieczeństwo energetyczne

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego jest jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed sektorem energetycznym. Ze względu na to, że województwo śląskie jest jednym z regionów, zajmujących wysoką pozycję zarówno pod względem produkcji jak i zużycia energii elektrycznej, działania podjęte w regionie są niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów na poziomie kraju. Zarówno diagnozę społeczno-gospodarczą regionu (w tym sektora energetycznego), jak również cele operacyjne i kierunki działań związane ze wskazanym zakresem tematycznym zawarto w *Polityce gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalnej polityce energetycznej do roku 2030*.

Proces transformacji województwa będzie wymagał zmiany struktury wytwórczej oraz rozwoju sektora energetycznego w regionie. Jednym z wdrażanych działań będzie wygaszanie przestarzałych (powstałych w latach 70 i 80 XX wieku) bloków energetycznych i zastąpienie ich nowoczesną infrastrukturą, przyjazną dla środowiska i mieszkańców regionu. Należy wskazać, że wygaszanie elektrowni węglowych będzie zgodne z harmonogramem opracowanym przez stronę rządową w uzgodnieniu ze stroną związkową i przełoży się na poziom wydobycia węgla kamiennego, pozwalającego na pokrycie zapotrzebowania przez sektor energetyczny.

Kluczową rolę w systemie energetycznym regionu odegrają odnawialne źródła energii. W Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji przewidziano wsparcie dla tego rodzaju inwestycji jako ważnego elementu dywersyfikacji źródeł wytwarzania w regionalnym miksie energetycznym. Realizacja wskazanych działań przyczyni się do osiągnięcia na poziomie kraju celu zakładającego 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto.

Obniżenie emisyjności

Wdrożenie zapisów Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji przyczyni się również do obniżenia poziomu emisyjności na poziomie kraju, w tym emisji gazów cieplarnianych. Wśród głównych wyzwań stojących przed województwem śląskim znajduje się poprawa jakości powietrza, w tym wdrażanie działań umożliwiających przejście na gospodarkę zeroemisyjną.

Mając na uwadze, że województwo śląskie w ostatnich latach było największym konsumentem węgla kamiennego w kraju, wykorzystywanego zarówno w sektorze przemysłowym jak i komunalno-bytowym, zaplanowane w niniejszym dokumencie działania, ukierunkowane są również na wsparcie przedsiębiorców i osób fizycznych, umożliwiające zastąpienie wskazanego surowca źródłem ekologicznym. Ponadto, wsparcie sektora energetycznego w regionie jest kluczowe do osiągnięcia celów klimatycznych takich jak redukcja do 50-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej.

Długofalowy proces transformacyjny regionu będzie wymagał również przejścia na nowy model gospodarczy, w tym rozwój zielonej gospodarki. W regionie wspierane będą m.in. działania związane z wdrażaniem zasobooszczędnych procesów produkcyjnych oraz wykorzystania odpadów na cele energetyczne. Zastosowanie wskazanych rozwiązań, przyczyni się do realizacji kolejnego celu klimatycznego, tj. 7% redukcja emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS (w porównaniu do poziomu w roku 2005).

Proces sprawiedliwej transformacji w województwie śląskim, swym zasięgiem obejmie również system transportu. Realizacja działań związanych z zakupem taboru oraz rozwojem infrastruktury ułatwiającej użytkowanie pojazdów przyjaznych środowisku, w tym z napędem elektrycznym i wodorowym, przyczyni się zarówno do obniżenia emisji liniowej, jak i osiągnięcia celu związanego z 14% udziałem OZE w transporcie.

Efektywność energetyczna

Województwo śląskie charakteryzuje się jedną z największych w kraju powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (w 2018 r. - 12,8%). Posiada również największe wykorzystanie powierzchni na cele mieszkaniowe (w 2018 r. - 4,1%). Na poziomie regionu widoczny jest znaczący udział zabudowy starej, wymagającej modernizacji. Realizacja działań związanych z wymianą źródła ciepła i termiczną izolacją zewnętrzną przyczyni się do poprawy efektywności energetycznej zabudowy.

W regionie wspierane będą również działania związane z integracją systemu energetycznego, w tym z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Podejmowane działania przyczynią się do zwiększenia efektywności technicznej i ekonomicznej systemu energetycznego.

Badania naukowe, innowacje i konkurencyjność

W ramach Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji wspierane będą również działania ukierunkowane na podnoszenie poziomu innowacyjności gospodarki regionu, w tym rozwój sektora B+R w obszarze regionalnych inteligentnych oraz technologicznych specjalizacji (zgodnie z projektem *Regionalnej strategii innowacji województwa śląskiego 2030* oraz z *Programem rozwoju technologii województwa śląskiego na lata 2019-2030*). Wsparcie finansowe wskazanego sektora bezpośrednio przyczyni się do osiągnięcia celu wyznaczonego na poziomie kraju, tj. wzrostu nakładów na działalność badawczo-rozwojową w Polsce (z 0,75% PKB w roku 2011 do 1,7% PKB w 2020 r. i 2,5% PKB w 2030).

Etapy transformacji

Obecnie nie ma dostępnych wyników badań, pozwalających na precyzyjne określenie liczby osób wymagających przekwalifikowania w związku z trwającym procesem transformacji regionu. Dostępne są jedynie różnego rodzaju opracowania, podejmujące próbę oszacowania skali wskazanego zjawiska. Zgodnie z szacunkami IBS do roku 2030 w województwie śląskim zajdzie konieczność zapewnienia nowych miejsc pracy dla 28-31 tys. osób, w tym dla 13 tys. osób odchodzących z górnictwa oraz 15-18 tys. osób zatrudnionych w branżach powiązanych. W badaniach Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach wskazuje się jednak na znaczące rozbieżności w szacunkach osób zatrudnionych w branży okołogórnicznej. Ostateczne zapotrzebowanie na nowe miejsca pracy będzie zależało przede wszystkim od ostatecznego kształtu Umowy społecznej, zawierającej harmonogram zamykania kopalni węgla kamiennego. Przyjęcie harmonogramu pozwoli na zmniejszenie niepewności co do skali wyzwań społecznych i ekonomicznych związanych z procesem transformacji. Informacje te będą również punktem wyjścia do określenia skali potrzeb i zmian na regionalnym

rynku pracy w perspektywie 2030 roku i lat późniejszych oraz dostosowania odpowiednich działań i interwencji w celu maksymalnego złagodzenia negatywnych skutków transformacji energetycznej. Ważnym procesem będzie również likwidacja istniejących elektrowni węglowych. Działania te również będą oddziaływały na sytuację na rynku pracy w regionie.

Wstępny harmonogram zamykania kopalń został zawarty w *Porozumieniu podpisanym w dniu 25 września 2020 r.*, stanowiącym próbę wypracowania kompromisu dotyczącego dalszych losów kopalni węgla kamiennego oraz instrumentów, których zagwarantowanie będzie podstawą do uzyskania akceptacji społecznej dla zmian w sektorze energetycznym regionu. Porozumienie zostało zawarte pomiędzy przedstawicielami Rządu Rzeczypospolitej Polskiej a Międzyzwiązkowym Komitetem Protestacyjno-Strajkowym Regionu Śląsko-Dąbrowskiego, a jego zapisy zakładały wypracowanie Umowy Społecznej regulującej funkcjonowanie sektora górnictwa węgla kamiennego. Obecnie projekt ww. Umowy znajduje się w fazie wielopodmiotowych konsultacji, zmierzając do wypracowania zapisów akceptowalnych przez wszystkich jej sygnatariuszy. Założenia dokumentu są niezwykle istotne dla skutecznego, a zarazem sprawiedliwego przeprowadzenia procesu transformacji energetycznej regionu, a także wyznaczenia etapów procesu transformacji w województwie śląskim.

Tabela 1 Wstępny harmonogram zamykania i restrukturyzacji kopalń w województwie śląskim.¹

Lp.	Kopalnia	Termin zakończenia produkcji węgla kamiennego
1.	Połączenie Kopalni Wujek z Kopalnią Murcki –Staszic	2021 r.
2.	Kopalnia RUDA Ruch Pokój	2021 r.
3.	Kopalnia RUDA Ruch Bielszowice oraz Kopalnia RUDA Ruch Halemba-wydobycie niezależne	2023 r.
4.	Połączone Kopalnie RUDA Ruch Bielszowice oraz RUDA Ruch Halemba	2034 r.
5.	Kopalnia Bolesław Śmiały <i>Dodatkowa analiza możliwość inwestycji w złożę „Za Rowem Bełckim”</i>	2028 r.
6.	Kopalnia Sośnica <i>Dodatkowa weryfikacja możliwości pozyskania koncesji z partii Makoszowy</i>	2029 r.
7.	Kopalnia Piast-Ziemowit Ruch Piast	2035 r.
8.	Kopalnia Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit	2037 r.
9.	Kopalnia Murcki – Staszic	2039 r.
10.	Kopalnia Bobrek	2040 r.
11.	Kopalnia Mysłowice-Wesoła	2041 r.
12.	Kopalnia ROW Ruch Rydułtowy	2043 r.
13.	Kopalnia ROW Ruch Marcel	2046 r.
14.	Kopalnia ROW Ruch Chwałowice	2049 r.
15.	Kopalnia ROW Ruch Jankowice	2049 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do Porozumienia z dnia 25 września 2020 r.

Dodatkowo harmonogram przewiduje, że do 2022 roku zostanie przeanalizowana możliwość wykorzystania zasobów węgla koksowego w Kopalni RUDA Ruchu Bielszowice, a do 2023 roku przeanalizowana zostanie

¹ Zacieniowano kopalnie, których zamknięcie lub restrukturyzację przewidziano do 2030

możliwość dalszego funkcjonowanie Kopalni Piast-Ziemowit w zakresie ewentualnego wykorzystania węgla w instalacjach do zagazowania pod kątem produkcji metanolu.

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. b) (RCAS)

1.2. Wskazanie terytoriów, które zgodnie z przewidywaniami będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji, oraz uzasadnienie tego wyboru za pomocą odpowiednich szacunków dotyczących wpływu na gospodarkę i zatrudnienie opartych na informacjach zawartych w sekcji 1.1.

W polityce europejskiej oraz krajowej coraz większe znaczenie zyskuje organizacja i koncentracja działań rozwojowych na zidentyfikowanych obszarach funkcjonalnych, wyznaczonych według określonych kryteriów przestrzennych oraz społeczno-gospodarczych. Odnosząc się do wspomnianych zjawisk, opracowując *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”* wskazano obszary o szczególnych cechach z punktu widzenia prowadzenia polityki rozwoju, wspólnych barierach i potencjałach rozwojowych oraz silnych powiązaniach funkcjonalnych tzw. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI). Poszukując terytoriów, które będą najbardziej dotknięte procesami transformacji należy zatem oprzeć się na wskazanej powyżej delimitacji, która została przeprowadzona w oparciu o zbudowane wskaźniki syntetyczne, adekwatne do opisywanych zjawisk i wykorzystujące dane GUS jak również inne informacje gromadzone przez instytucje publiczne.

Pierwszą kategorią wspomnianych obszarów są OSI w ujęciu funkcjonalnym tworzone przez tzw. subregiony. Zostały one zdefiniowane w pierwszej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego uchwalonej w dniu 25 września 2000 r., a celem ich wyznaczenia była organizacja procesów rozwojowych w oparciu o istniejące powiązania funkcjonalne, gospodarcze i społeczno-historyczne.

Zgodnie z tym podziałem województwo śląskie dzieli się na cztery subregiony, tworzące powiązane funkcjonalnie terytoria o zarysowanym ośrodku centralnym, tj.: subregion centralny (2,72 mln osób), którego centrum stanowi Metropolia Górnośląska, subregion południowy (668 tys. osób), którego centrum stanowi Aglomeracja Bielska, subregion zachodni (634 tys. osób), którego centrum stanowi Aglomeracja Rybnicka i subregion północny (513 tys. osób), którego centrum stanowi Aglomeracja Częstochowska.

Drugą kategorią wspomnianych obszarów są OSI w ujęciu tematycznym, które wskazują na terytoria o ściśle określonych problemach lub potencjałach rozwojowych, dla których powinno być dedykowane wsparcie tematyczne. Oba typy OSI są wzajemnie powiązane w ten sposób, iż wsparcie subregionów będzie realizowane w sposób horyzontalny wykorzystując ustalenia OSI w ujęciu tematycznym.

Z punktu widzenia procesu transformacji regionu najistotniejsze znaczenie będą miały obszary zidentyfikowane jako OSI – gminy w transformacji górniczej. Są to obszary gmin zlokalizowanych w ramach trzech subregionów: centralnego, zachodniego oraz południowego. W statystyce publicznej wchodzi one w skład 7 podregionów (obszarów typu NUTS 3): katowickiego, sosnowieckiego, tyskiego, bytomskiego, gliwickiego, rybnickiego oraz bielskiego, wskazanych w „Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020”² jako obszary wsparcia w ramach procesu transformacji. W drugiej kolejności, poszukując obszarów w transformacji o szczególnej kumulacji zjawisk problemowych lub potencjałów, należy również rozpatrywać OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, OSI – ośrodki wzrostu oraz OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza,. Poniżej przedstawiono najważniejsze założenia wskazanych wyżej OSI i ich delimitację. Szczegółowy wykaz gmin wchodzących w skład poszczególnych OSI znajduje się w załączniku.

² Dokument roboczy służb komisji: Sprawozdanie krajowe – Polska 2020, towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy “Europejski semestr 2020: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011”

OSI – gminy w transformacji górniczej

Ze względu na konieczność restrukturyzacji gospodarczej sektora górniczego, zidentyfikowano obszary, na których będą występowały lub już występują negatywne skutki prowadzonej transformacji. W analizie uwzględniono, towarzyszące temu procesowi zjawiska społeczne, przestrzenne oraz środowiskowe. Do gmin objętych procesem transformacji górniczej zaliczono jednostki, na których występuje jedna z poniższych przesłanek:

- występują tereny pogórnice po zakończonej już działalności wydobywczej (kopalnie zlikwidowane lub w likwidacji),
- prowadzona jest aktualnie działalność wydobywczą węgla kamiennego,
- występuje znacząca liczba pracujących w sektorze górniczym i istotny odsetek pracujących w górnictwie w ogóle zatrudnionych.

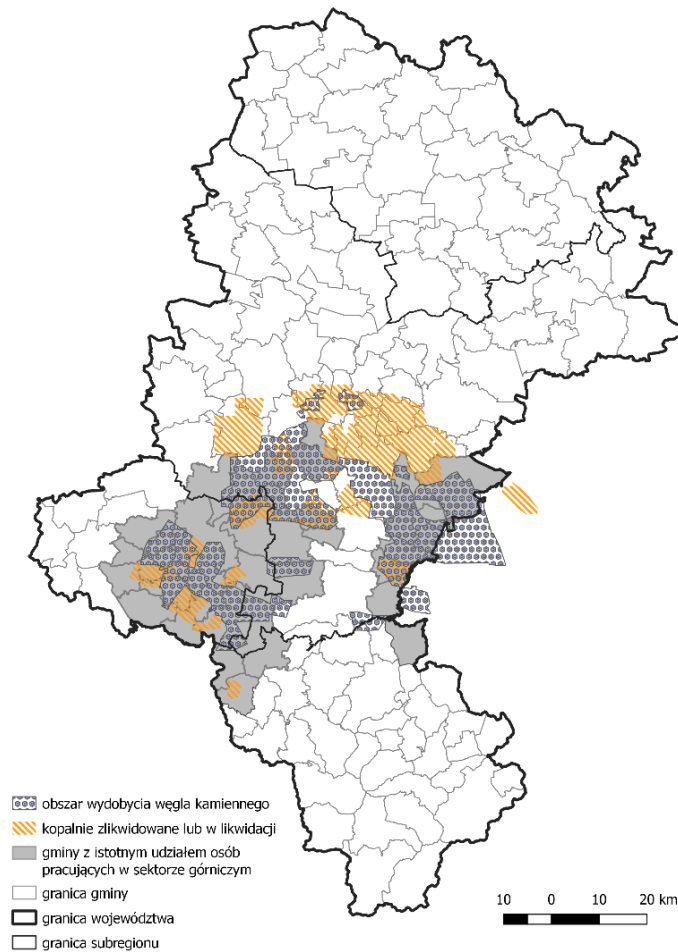
Biorąc pod uwagę powyższe kryteria do gmin w transformacji górniczej zaliczone zostały 64 gminy, znajdujące się przede wszystkim w centralnej i zachodniej części województwa, głównie na obszarach wydobycia węgla kamiennego. W zdecydowanej większości są to gminy zlokalizowane na obszarze Aglomeracji Rybnickiej i jej otoczenia, Metropolii Górnośląskiej oraz przy granicy z województwem małopolskim. Wśród gmin górniczych w transformacji zidentyfikowano 3 typy jednostek, które prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2 Wykaz gmin województwa śląskiego w transformacji górniczej.

TYP GMINY	GMINY W TRANSFORMACJI GÓRNICZEJ
SPOŁECZNO PRZESTRZENNY	Bieruń, Lubomia, Bojszowy, Chełm Śląski, Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice, Gierałtówice, Godów, Gorzyce, Hażlach, Imielin, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Jejkowice, Knurów, Kornowac, Łędziny, Łyski, Łaziska Górne, Markłowice, Miedźna, Mszana, Mysłowice, Ornontowice, Orzesze, Pawłowice, Pilchowice, Pszów, Radlin, Ruda Śląska, Rybnik, Rydułtowy, Suszec, Świerklany, Wodzisław Śląski, Wry, Zebrzydowice, Żory
SPOŁECZNY	Strumień, Wilamowice
PRZESTRZENNY	Bestwina, Będzin, Bobrowniki, Bytom, Chorzów, Czechowice-Dziedzice, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Goczałkowice-Zdrój, Katowice, Mikołów, Piekary Śląskie, Psary, Pszczyna, Radzionków, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Sońcówice, Świętochłowice, Tychy, Wojkowice, Zabrze, Zbrostawice

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

Mapa 1 Obszar strategicznej interwencji – gminy w transformacji górniczej.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

Do terenów o priorytetowym zakresie wsparcia będą zaliczone obszary kumulacji zjawisk problemowych tj. na których występują lub wystąpią problemy społeczne związane z redukcją zatrudnienia w sektorze górniczym (obecnie w sektorze górniczym pracuje ok. 74 tys. osób) oraz niekorzystne zmiany w środowisku oraz przestrzeni, skutkujące koniecznością podjęcia działań rewitalizacyjnych.

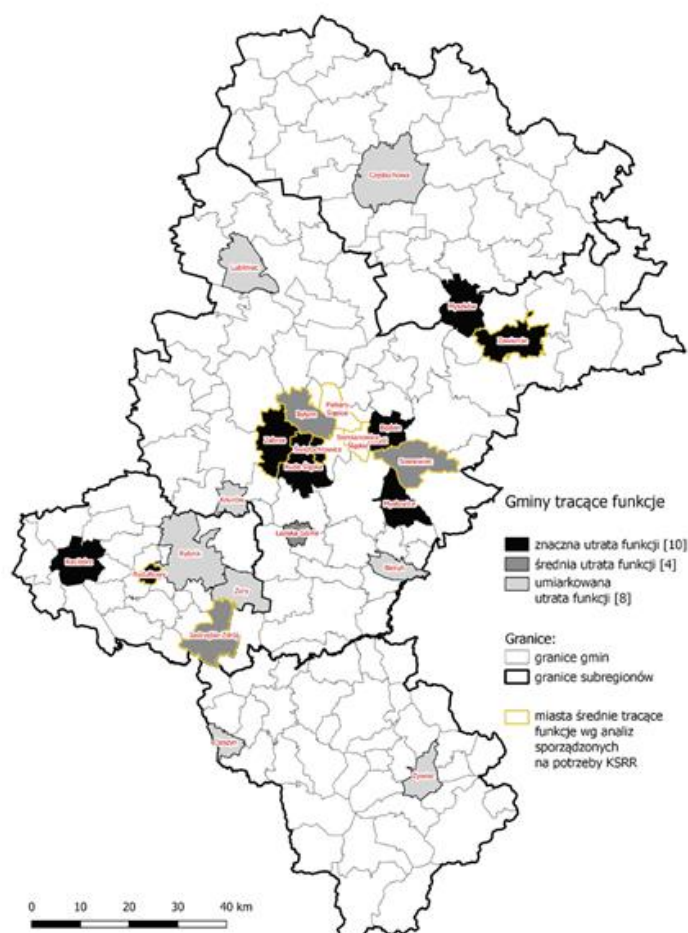
Wyzwaniem dla tych obszarów jest znaczny udział terenów przemysłowych i poprzemysłowych oraz terenów, na których wystąpiły lub wystąpią skutki eksploatacji górniczej. Istotnym problemem jest zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej, a także przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego. W planowaniu rozwoju gospodarczego należy uwzględnić również konieczność zapewnienia możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia. Branża ta zatrudnia obecnie od 96 tys. do 400 tys. osób w zależności od przyjętej metodologii szacowania tego sektora. Oprócz tworzenia na obszarach gmin górniczych alternatywnych miejsc pracy należy również ukierunkować wsparcie na poprawę jakości środowiska, rozwój usług publicznych, poprawę jakości przestrzeni miejskich oraz rozwój oferty czasu wolnego. Likwidacja sektora górniczego na analizowanym obszarze osłabi tempo rozwoju gospodarczego, a co za tym idzie ograniczy również dochody jst w postaci zmniejszonych wpływów podatku PIT, podatku eksploatacyjnego oraz od nieruchomości. Część tych jednostek ponosi do tej pory koszty społeczne i gospodarcze restrukturyzacji branży górniczej przeprowadzonej w latach 90-tych XX wieku. Niska jakość życia na obszarze gmin w transformacji górniczej związana z jakością środowiska i przestrzeni przekłada się również na obserwowane od lat negatywne procesy demograficzne, w tym migracyjne.

OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Uwzględniając specyfikę regionu, w kontekście procesu sprawiedliwej transformacji, należy również wziąć pod uwagę inny typ OSI, a mianowicie gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Gminy tracące funkcje to ośrodki, które w ciągu kilkunastu lat stopniowo traciły swoją pozycję jako znaczących ośrodków gospodarczych i społecznych w regionie, predystynowanych do pełnienia istotnej roli dla mieszkańców województwa jako miejsca pracy, zamieszkania i realizacji różnorodnych potrzeb społeczności.

Najwyższa utrata funkcji społeczno-gospodarczych widoczna jest w centralnej części województwa, w szczególności w obszarze największego obszaru miejskiego w kraju tj. Metropolii Górnośląskiej, gdzie wskazać należy: Zabrze, Rudę Śląską, Świętochłowice, Będzin, Czeladź, Mysłowice, Bytom, Sosnowiec. Do obszarów tracących funkcje zaliczyć należy także znaczną część Aglomeracji Rybnickiej (w tym w szczególności trzy miasta na prawach powiatu: Jastrzębie-Zdrój, Rybnik oraz Żory). Należy zauważyć, iż są to obszary objęte procesem restrukturyzacji sektora górniczego obecnie jak i w przeszłości.

Mapa 2 OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza

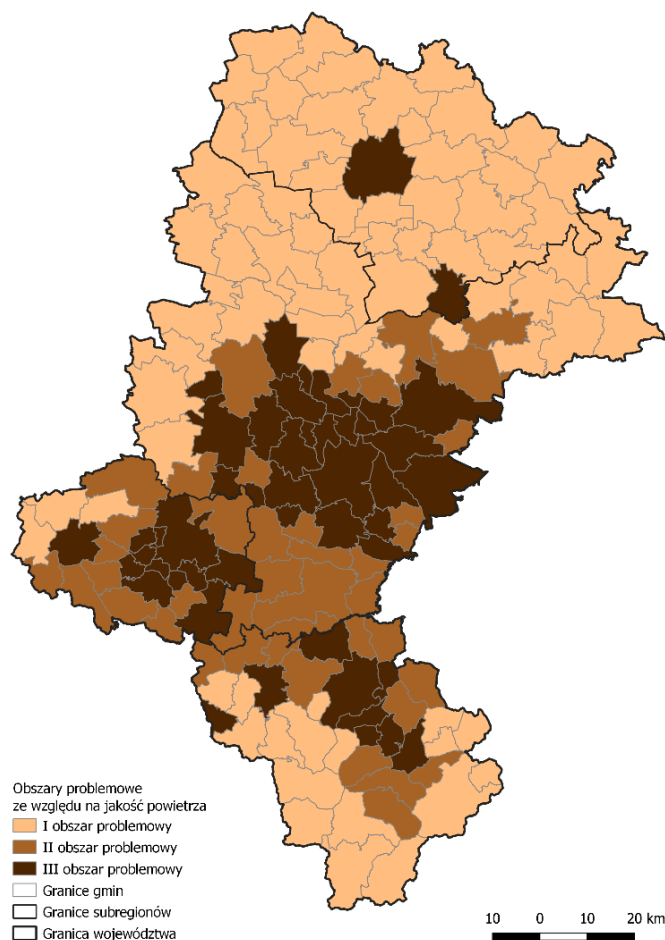
Innym typem OSI, uwzględniającym zjawiska powiązane z procesem transformacji, są gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Do wyznaczenia tych obszarów wykorzystano dane o średniorocznych przekroczeniach norm jakości powietrza w województwie śląskim pod względem: pyłów zawieszonych (PM_{2,5} i PM₁₀), oraz benzo(α)pirenu.

Do wyznaczenia obszaru brano pod uwagę obszary przekroczeń wskazanych powyżej wskaźników. Gminy województwa zostały przypisane do jednej z trzech grup obszarów problemowych na podstawie analizy liczby rodzajów przekroczeń średniorocznych występujących na jej terenie:

- I obszar problemowy (gminy na terenie których występuje przekroczenie jednego dowolnego wskaźnika jakości powietrza),
- II obszar problemowy (przekroczenie dowolnych dwóch wskaźników)
- III obszar problemowy (przekroczenie wszystkich trzech wskaźników).

Obszarami o najgorszej sytuacji w zakresie jakości powietrza są gminy należące do największych aglomeracji miejskich regionu, w tym w dużej mierze położonymi na terenach objętych procesem transformacji. Głównymi przyczynami złej jakości powietrza w województwie śląskim są: emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych oraz emisja przemysłowa i liniowa. Pomimo działań podejmowanych w ostatnich latach, nie zanotowano znaczącej poprawy jakości powietrza.

Mapa 3 Obszar strategicznej interwencji – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza.

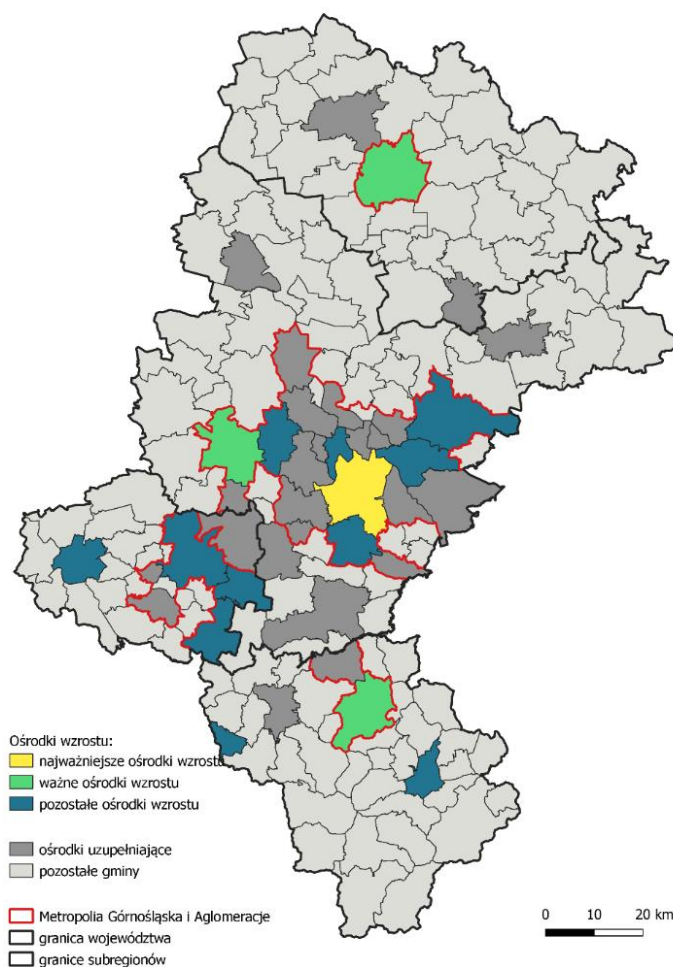
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

OSI – ośrodki wzrostu

W kontekście procesów transformacyjnych istotną rolę odgrywają również terytoria o największych potencjałach rozwojowych, które zostały zidentyfikowane w ramach OSI – ośrodki wzrostu. Są to obszary predystynowane do pełnienia wiodących funkcji gospodarczych i społecznych w regionie. Powinny cechować się one nie tylko walorami zorientowanymi do wewnątrz, ale także oddziaływać na otoczenie, przyczyniając się

w najwyższym stopniu do rozwoju województwa jako całości oraz wpływając na jego pozycję w kraju i Europie. Niniejsze ośrodki powinny stanowić o sile regionu w przyszłości i jego pozycji konkurencyjnej, a głównym wyzwaniem dla nich będzie podniesienie poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw, wzmocnienie potencjału i skali oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków akademickich oraz sektora B+R, rozwój funkcji metropolitalnych, poprawa jakości środowiska i przestrzeni, tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy poprzez rozwój potencjału gospodarczego i zwiększenie poziomu inwestycji.

Mapa 4 Obszar strategicznej interwencji – ośrodki wzrostu.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

Podsumowując należy stwierdzić, iż zakres terytorialny wsparcia w ramach Planu Sprawiedliwej Transformacji będzie obejmował obszar trzech subregionów: centralnego, zachodniego i południowego (7 podregionów statystycznych NUTS 3), z uwzględnieniem lokalnych jednostek administracyjnych, tj. wskazanych wyżej OSI w ujęciu tematycznym na poziomie gmin (LAU 2) oraz uzupełniająco powiatów (LAU 1). W szczególności do udzielenia wsparcia predystynowane będą obszary ujęte w ramach OSI – gminy w transformacji górniczej, jako te obszary, które w najwyższym stopniu są dotknięte konsekwencjami eksploatacji złóż węgla kamiennego, zarówno w wymiarze przestrzennym (występowanie szkód górniczych), jak i w kontekście społecznym (związanym z dużym udziałem zatrudnienia w sektorze górniczym).

Pomocniczo przy określaniu wsparcia należy brać pod uwagę gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, z uwagi na możliwość pogłębienia się marginalizacji tych obszarów na skutek zachodzącego procesu transformacji gospodarczej (znaczna część gmin najbardziej dotkniętych utratą funkcji to obszary, gdzie

przemysł, w tym branża związana z górnictwem, ma bardzo duże oddziaływanie). Ponadto pomocniczo należy również wziąć pod uwagę gminy z największymi problemami w zakresie jakości powietrza jako obszary o niskiej jakości życia z uwagi na czynniki środowiskowe. Dodatkowo wsparciem należy objąć gminy, które stanowią „lokomotywy rozwoju” regionu tzw. ośrodki wzrostu, jako te obszary, które mają najwyższy potencjał rozwoju nowych funkcji gospodarczych, umożliwiając tworzenie i wdrażanie innowacji, rozwijanie przedsiębiorczości, w tym start-up’ów. Kreowanie nowych miejsc pracy w oparciu o potencjały tych gmin pozwoli na łagodzenie skutków likwidacji kopalń oraz ograniczenia działalności firm sektora okołogórniczego i utrzymanie potencjału gospodarczego regionu.

Poniżej przedstawiono analizę dla gmin w transformacji górniczej, uwzględniającą kumulację zjawisk zidentyfikowanych w pozostałych OSI oraz planowany harmonogram zamykania kopalń i elektrowni, wyznaczając terytoria najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji. Wskazana terytorializacja wsparcia nie wyklucza szerszej interwencji, realizowanej na całym obszarze 7 podregionów, przy wykorzystaniu dedykowanych, specyficznych kryteriów dla wybranych działań. W planowanym wsparciu uwzględnić należy również typ jednostki osadniczej. Wynika to z faktu, iż gminy w transformacji górniczej to zarówno duże miasta jak i obszary wiejskie, co będzie różnicowało instrumenty i narzędzia wsparcia jak i jego poziom i intensywność.

Tabela 3 Gminy w transformacji górniczej ze wskazaniem zakładów przeznaczonych do likwidacji w związku z procesem transformacji górniczej oraz z przyporządkowaniem wybranych OSI tematycznych

GMINA (górnicza)	PODREGION	KOPALNIE I ELEKTROWNIE PRZEZNACZONE DO LIKWIDACJI LUB RESTRUKTURYZACJI		OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WYZNACZONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA			
		NAZWA	ROK	Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze wg dynamiki utraty funkcji: znaczna średnia umiarkowana	Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (KSRR)	Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza: 3 - III obszar problemowy 2 - II obszar problemowy 1 - I obszar problemowy*	Ośrodki wzrostu wg kategorii: najważniejsze ważne pozostałe uzupełniające
WILAMOWICE	bielski					2	
HAŻLACH	bielski					1	
STRUMIEŃ	bielski					2	
ZEBRZYDOWICE	bielski					2	
BESTWINA	bielski					2	
CZECHOWICE-DZIEDZICE	bielski					3	
RADZIONKÓW	bytomski					3	
ZBROSŁAWICE	bytomski					2	
BYTOM	bytomski	KWK Bobrek	2040	średnia	TAK	3	uzupełniające
PIEKARY ŚLĄSKIE	bytomski				TAK	3	uzupełniające
KNURÓW	gliwicki			umiarkowana		3	uzupełniające
GIERAŁTOWICE	gliwicki					2	
PILCHOWICE	gliwicki					2	
SOŚNICOWICE	gliwicki					1	
GLIWICE	gliwicki	KWK Sośnica	2029			3	ważne
ZABRZE	gliwicki			znaczna	TAK	3	pozostałe

CHORZÓW	katowicki					3	pozostałe
KATOWICE	katowicki	KWK Wujek (2021 - połączona z KWK Murcki- Staszic)	2039			3	najważniejsze
		KWK Murcki- Staszic	2039				
MYSŁOWICE	katowicki	KWK Mysłowice- Wesola	2041	znaczna		3	uzupełniająca
RUDA ŚLĄSKA	katowicki	KWK Ruda - Ruch Pokój	2021	znaczna		3	uzupełniająca
		KWK Ruda - Ruch Bielszowice	2034				
		KWK Ruda - Ruch Halemba	2034				
SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE	katowicki				TAK	3	uzupełniająca
ŚWIĘTOCHŁOWICE	katowicki			znaczna	TAK	3	uzupełniająca
KORNOWAC	rybnicki					2	
CZERWIONKA- LESZCZYNY	rybnicki					2	uzupełniająca
GASZOWICE	rybnicki					3	
JEJKOWICE	rybnicki					3	
LYSKI	rybnicki					2	
ŚWIERKLANY	rybnicki					3	
PSZÓW	rybnicki					3	
RADLIN	rybnicki	KWK ROW Ruch Marcel	2046			3	
RYDUŁTOWY	rybnicki	KWK ROW Ruch Rydułtowy	2043	znaczna	TAK	3	uzupełniająca
WODZISŁAW ŚLĄSKI	rybnicki					3	uzupełniająca
GODÓW	rybnicki					2	
GORZYCE	rybnicki					2	
LUBOMIA	rybnicki					2	
MARKŁOWICE	rybnicki					3	
MSZANA	rybnicki					2	
JASTRZĘBIE-ZDRÓJ	rybnicki			średnia	TAK	3	pozostałe
RYBNIK	rybnicki	KWK ROW Ruch Chwałowice	2049	umiarkowana		3	pozostałe
		KWK ROW Ruch Jankowice	2049				
		Elekrownia Rybnik	2030				
ŻORY	rybnicki			umiarkowana		3	pozostałe
BĘDZIN	sosnowiecki			znaczna		3	uzupełniająca
CZELADŹ	sosnowiecki			znaczna		3	uzupełniająca
WOJKOWICE	sosnowiecki					3	
BOBROWNIKI	sosnowiecki					2	
PSARY	sosnowiecki					2	
DĄBROWA GÓRNICZA	sosnowiecki					3	pozostałe

JAWORZNO	sosnowiecki					3	uzupełniająca
SOSNOWIEC	sosnowiecki			średnia	TAK	3	pozostała
ŁAZISKA GÓRNE	tyski	KWK Bolesław Śmiały	2028	średnia		3	uzupełniająca
		Elekrownia Łaziska	2028				
MIKOŁÓW	tyski					3	uzupełniająca
ORZESZE	tyski					2	uzupełniająca
ORNONTOWICE	tyski					3	
WYRY	tyski					2	
GOCZAŁKOWICE-ZDRÓJ	tyski					2	
MIEDŹNA	tyski					2	
PAWŁOWICE	tyski					2	
PSZCZYNA	tyski					2	uzupełniająca
SUSZEC	tyski					2	
BIERUŃ	tyski	KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast	2035	umiarkowana		3	uzupełniająca
IMIELIN	tyski					2	
ŁĘDZINY	tyski	KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit	2037			3	
BOJSZOWY	tyski					2	
CHEŁM ŚLĄSKI	tyski					2	
TYCHY	tyski					3	pozostała

*Metodologia wyznaczenia obszaru problemowego zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”:

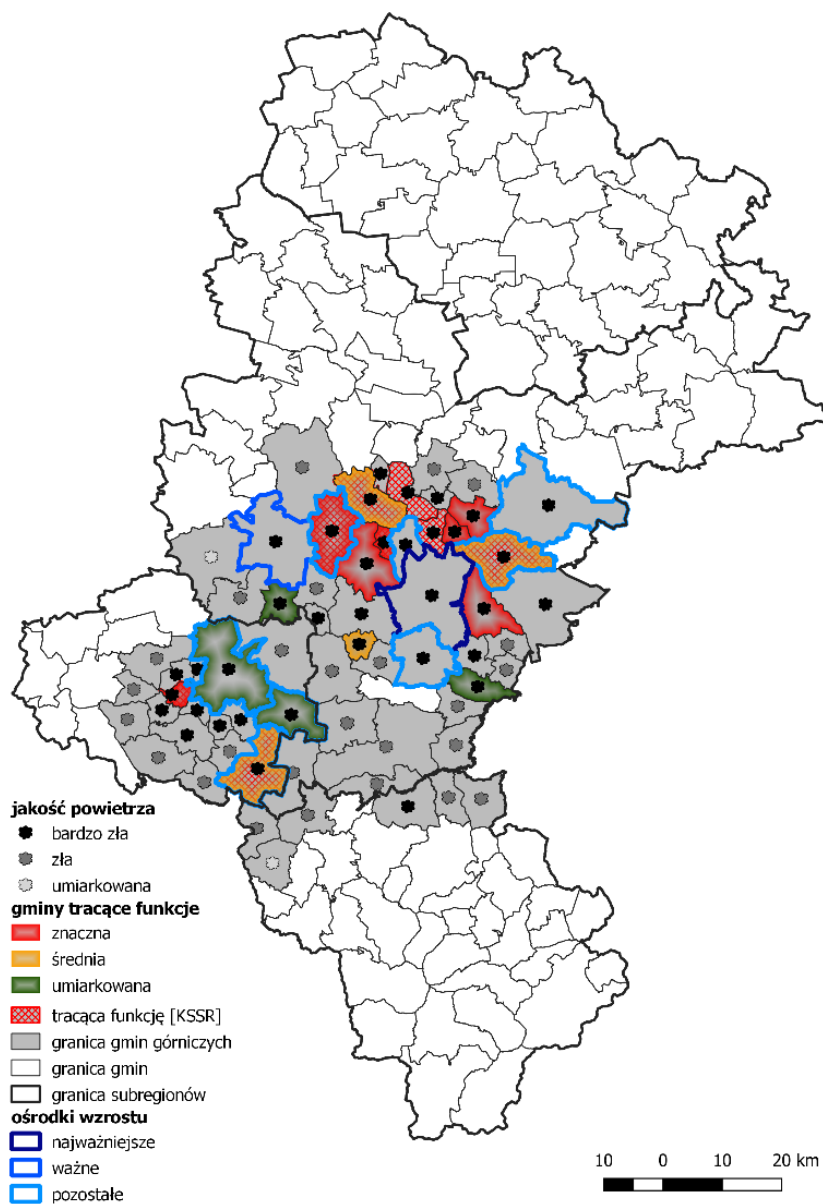
I obszar problemowy (gminy na terenie których występuje przekroczenie jednego dowolnego wskaźnika jakości powietrza),

II obszar problemowy (przekroczenie dowolnych dwóch wskaźników)

III obszar problemowy (przekroczenie wszystkich trzech wskaźników).

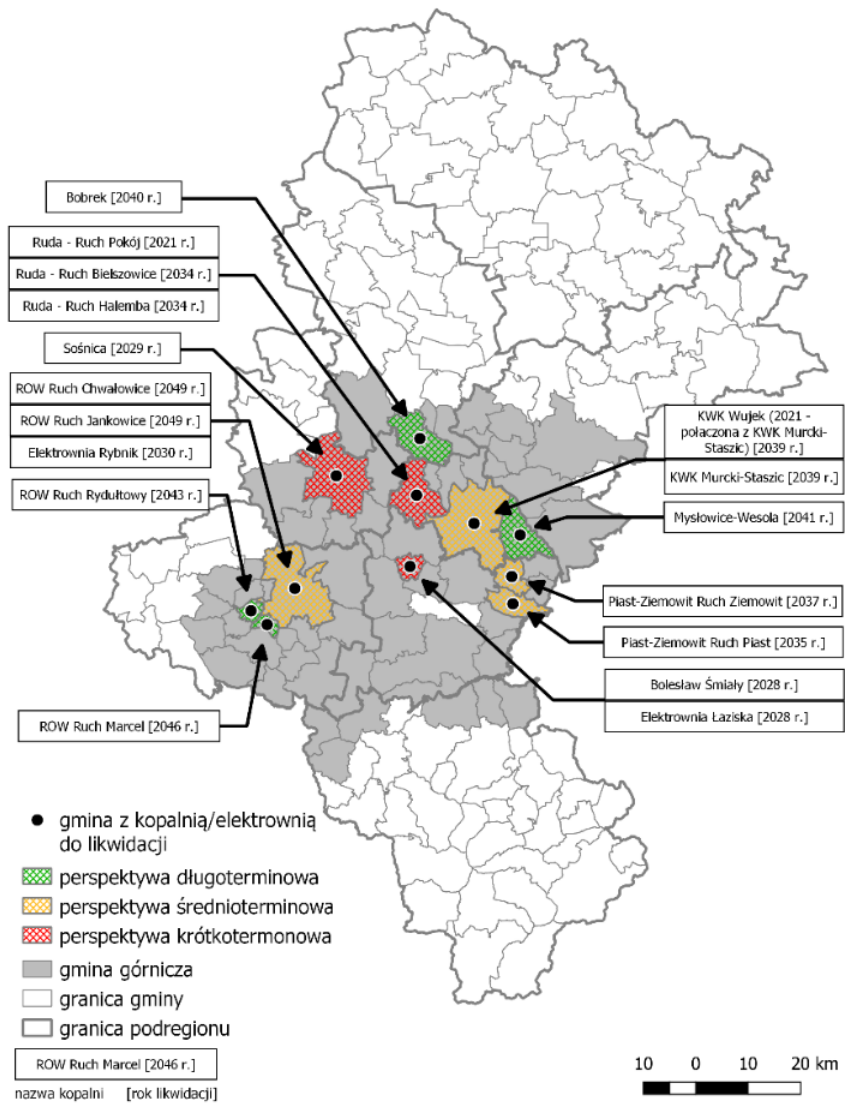
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 5 Obszary strategicznej interwencji na terenie gmin w transformacji górnicej

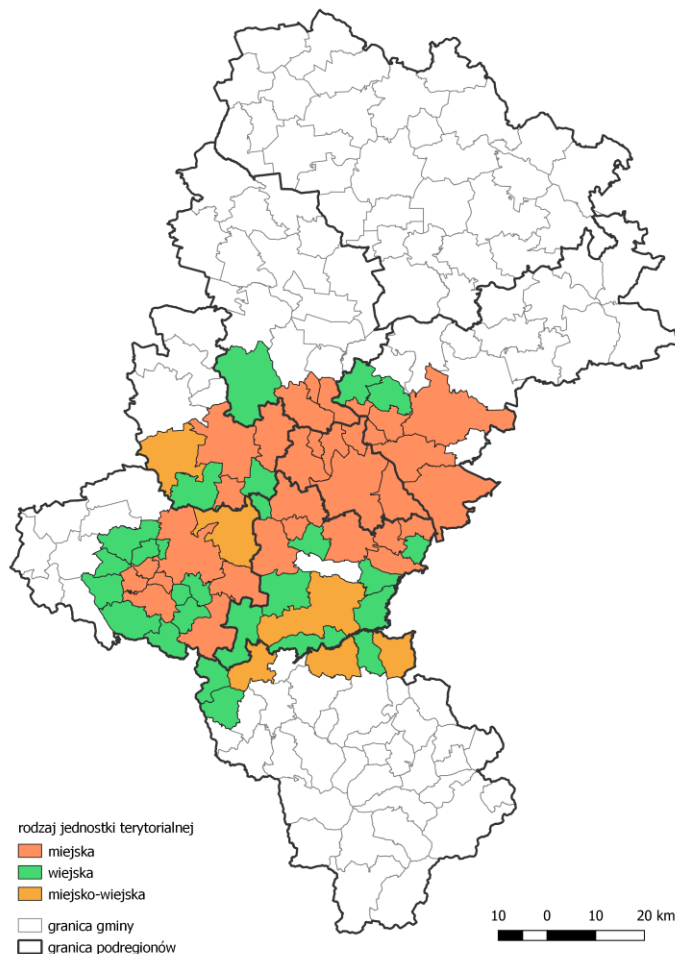
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 6 Kopalnie i elektrownie przeznaczone do likwidacji lub restrukturyzacji.

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 7 Gminy w transformacji górniczej wg rodzaju jednostki terytorialnej.

Źródło: opracowanie własne.

2. Ocena wyzwań związanych z transformacją w przypadku każdego ze wskazanych terytoriów

2.1. Ocena skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. c)

Wskazanie typów działalności gospodarczej i sektorów przemysłowych dotkniętych skutkami transformacji, z rozróżnieniem na:

- ✓ upadające sektory, w przypadku których spodziewane jest zaprzestanie lub znaczne ograniczenie działalności w związku z transformacją, w tym odpowiedni harmonogram;
- ✓ sektory podlegające transformacji, w przypadku których spodziewane jest przekształcenie działalności, procesów i produktów.

W odniesieniu do każdego z tych dwóch rodzajów sektorów:

- ✓ szacunki dotyczące utraty miejsc pracy oraz potrzeb w zakresie przekwalifikowania, z uwzględnieniem prognoz zapotrzebowania na umiejętności;
- ✓ potencjał dywersyfikacji gospodarczej i możliwości rozwoju.

Województwo śląskie jest regionem silnie rozwiniętym gospodarczo, w którym od ponad 30 lat zachodzą intensywne procesy restrukturyzacji gospodarczej wpływające na jego potencjał oraz powodujące zmiany społeczne. **Europejski Zielony Ład**, którego celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych zmienił skalę dotychczasowych wyzwań regionu. Dynamizacja procesów sprawiedliwej transformacji regionu w kierunku nowoczesnej, zielonej gospodarki oznacza pojawienie się licznych wyzwań w sferze gospodarczej na szeroką skalę.

Duży potencjał gospodarczy województwa śląskiego i trwające procesy restrukturyzacyjne nie zmieniły dotychczasowej struktury gospodarki, która wciąż charakteryzuje się **znacznym udziałem sektora wydobywczego oraz wysokim uzależnieniem lokalnych rynków pracy od przemysłów tradycyjnych**. Przemysłowe dziedzictwo województwa śląskiego przyczynia się do obniżającej się konkurencyjności struktury gospodarczej regionu, przejawiającej się w **spadku udziału w krajowym PKB** oraz zmniejszającym się udziale w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu. Umędzynarodowienie gospodarki regionu jest wciąż na niskim poziomie ze względu na niewystarczającą innowacyjność przedsiębiorstw. Struktura rodzajowa handlu międzynarodowego potwierdza **znaczącą rolę branży automotive oraz firm powiązanych i przemysłu wydobywczego**. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie śląskim w 2019 r. wyniosło 793,3 tys. osób (12,4% przeciętnej liczby zatrudnionych w kraju), co plasowało region na 2. miejscu w kraju, przy czym równocześnie zaobserwowano nadal wysoki udział pracujących w przemyśle (w 2019 r. udział wyniósł 38,3% i był wyższy od wyniku dla całego kraju o 6,2 pp.). Niezbędne jest zwiększenie udziału środków przeznaczanych na działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową w regionie. W województwie śląskim w 2019 roku nakłady na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęły 544,1 zł (6. miejsce wśród regionów), co jest wartością o 244,8 zł niższą od średniej dla kraju (788,9 zł). Istotne będzie w związku z powyższym dążenie do optymalizacji przepływów finansowych w przedsiębiorstwach umożliwiające skierowanie większego strumienia środków na działania badawcze i proinnowacyjne. Osiągnięcie celów klimatycznych będzie wymagało podjęcia procesu dywersyfikacji gospodarki, unowocześnienia procesów produkcji i tworzenia nowych firm w obszarach specjalizacji technologicznych regionu oraz podniesienie jej poziomu innowacyjności. Skutki działań podejmowanych w procesie sprawiedliwej transformacji regionu będą odczuwalne zarówno w sektorze wydobywczym (sektor upadający) jak również w sektorach przemysłu charakteryzujących się wysoką emisyjnością i energochłonnością procesów produkcyjnych, takich jak paliwowy, energetyczny, metalurgiczny, mineralny, chemiczny (sektory podlegające transformacji).

Ponadto znaczącym problemem regionalnego rynku pracy jest **niska aktywność zawodowa mieszkańców** (w 2019 r. liczba biernych zawodowo w regionie wyniosła 1 707 tys. osób, co stanowiło drugą pozycję po województwie mazowieckim - 1 726 tys. osób) oraz **duże zróżnicowanie terytorialne bezrobocia**. Najwyższy poziom bezrobocia w lutym 2021 r. odnotowano w Bytomiu (10,4%). Stopa bezrobocia poniżej 3% utrzymuje się nadal w powiecie bieruńsko-lędzińskim (2,9%), Bielsku-Białej (2,7%) oraz w Katowicach (1,8%). **Długotrwale bezrobotni** w końcu lutego 2021 r. stanowili 42,7% ogółu zarejestrowanych. Udział bezrobotnych niepełnosprawnych wśród ogółu zaewidencjonowanych wynosił 5,8%. Na koniec lutego 2021 r. 23,9% zarejestrowanych bezrobotnych stanowiły osoby poniżej 30 roku życia, natomiast 26,4% osoby powyżej 50 roku życia. W populacji bezrobotnych województwa śląskiego przeważają kobiety, które w lutym 2021r. stanowiły 54,7% ogółu zarejestrowanych. Zarówno niezadawalająca dynamika rozwoju gospodarczego jak i najniższy w kraju współczynnik aktywności ekonomicznej ludności jest istotną przeszkodą w budowaniu nowoczesnej gospodarki oraz przyspieszeniu procesu odchodzenia od węgla i osiągnięcia celów związanych z neutralnością klimatyczną.

Na kształt rynku pracy ma wpływ także **ujemne saldo migracji oraz związane z tym silne procesy depopulacyjne i starzenia się społeczeństwa**. Odpływ kapitału ludzkiego zwłaszcza osób mobilnych (wiekowo i kompetencyjnie) oraz kapitału intelektualnego, w postaci innowacyjnych start-upów, inwestorów i koncepcji biznesowych do innych regionów i krajów, jest zjawiskiem obserwowanym od dłuższego czasu. W nadchodzących latach znacznie ograniczony zostanie popyt na siłę roboczą wykonującą proste, powtarzalne prace, a na znaczeniu bardzo zyskają

zawody wymagające wyższych, bardziej specjalistycznych umiejętności i charakteryzujące się wysokim stopniem kreatywności. Nowe umiejętności będą poszukiwane dla zapewnienia kadr m.in. dla zastępującego tradycyjne branże przemysłu 4.0, ICT, medycyny, energetyki, przemysłów związanych z gospodarką cyrkularną czy przemysłu lotniczego. Dlatego też niezbędne jest zwiększenie udziału środków przeznaczanych na działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową w regionie oraz rozwój automatyzacji w przemyśle przy jednoczesnym wsparciu pracowników w dostosowaniu do nowych wymogów rynku pracy.

Edukacja, w tym przede wszystkim dotycząca kształcenia zawodowego, bezpośrednio rzutuje na przygotowanie młodych osób do podjęcia pracy. Często **wskazuje się na niedostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniających się warunków i potrzeb rynku pracy**, a osiągnięcie celów klimatycznych będzie wymagało ściślejszego powiązania edukacji z wymogami nowej gospodarki. Istotną będzie w tym zakresie współpraca placówek edukacyjnych z pracodawcami oraz ciągły proces monitorowania zapotrzebowania na nowe zawody. Zauważa się pozytywny trend związany ze wzrostem zainteresowania kształceniem zawodowym. Problemem w tym zakresie może być z kolei fakt starzenia się kadry nauczycielskiej. Równocześnie istotnym zagadnieniem jest jakość wyposażenia i infrastruktury placówek edukacyjnych, która również wymaga doinwestowania.

Rozwój innowacji i technologii wymaga sprawnie funkcjonującego szkolnictwa wyższego zarówno w kwestii proponowanych kierunków kształcenia, np. zamawianych kierunków, jak również podniesienia jakości bazy i infrastruktury szkół wyższych, która zapewni możliwość kształcenia na najwyższym poziomie. Całość działań w tym obszarze zapewni nie tylko wysokiej jakości kapitał ludzki dla rozwijającej się gospodarki, ale również wzrost konkurencyjności ośrodków akademickich w skali krajowej i europejskiej. Województwo śląskie jest jednym z ważniejszych w kraju ośrodków naukowych i akademickich. Uczelnie wyższe stanowią 8,5% wszystkich szkół wyższych w Polsce i kształciły w 2019 r. 9,5% studentów. Nadal jednak współczynnik osób studiujących względem liczby mieszkańców jest znacząco niższy od analogicznego wskaźnika dla kraju i stawia województwo na 9 pozycji. Dodatkowo należy wskazać, że udział ludności w wieku 15-64 lata z wykształceniem wyższym w odniesieniu do ogólnej liczby ludności w tym wieku był poniżej średniej krajowej (odpowiednio: 27,5% i 28,2% dla kraju) i stanowił dopiero siódmą pozycję w kraju.

Województwo śląskie jest **najbardziej zależnym od węgla regionem w Polsce i Unii Europejskiej, o największej liczbie zatrudnionych w górnictwie** (74 tys. osób). Sytuacja ta jest największym wyzwaniem związanym z osiąganiem celów klimatycznych. Miejsca pracy w górnictwie charakteryzują się dużą koncentracją geograficzną. W zdecydowanej większości są to gminy zlokalizowane na obszarze Aglomeracji Rybnickiej i jej otoczenia, Metropolii Górnośląskiej oraz przy granicy z województwem małopolskim. Są to duże skupiska miast średniej wielkości, w regionie najsilnie zurbanizowanym i najgęściej zaludnionym w kraju. Kopalnie i inne zakłady związane z przemysłem węglowym zlokalizowane są w bliskim sąsiedztwie centrów miast oraz bezpośrednio przy osiedlach mieszkaniowych.

Na sektor górnictwa węgla kamiennego składają się także firmy działające w jego otoczeniu, w tym producenci maszyn i urządzeń górniczych, firmy usługowe oraz placówki naukowo-badawcze. Firmy te i instytucje z otoczenia górnictwa odczuwają bezpośrednio restrukturyzację branży i trudną sytuację spółek węglowych. Zgodnie z szacunkami Górniczej Izby Przemysłowo-Handlowej w przemyśle okołogórnim **zatrudnionych jest ok. 400 tys. osób**, które niestety niejednokrotnie nie mogą liczyć na programy osłonowe takie jak w przypadku górnictwa. Według szacunków brak jednego miejsca w górnictwie oznacza redukcję 4-5 miejsc pracy w branżach okołogórnim.¹ Inne szacunki wskazują, iż na jedno miejsce w górnictwie węgla kamiennego w Polsce przypada pośrodku co najmniej 1,16-1,35 miejsca pracy w innych sektorach gospodarki, co daje 96,3-112 tysięcy osób zatrudnionych w branżach powiązanych z górnictwem. Przewidywana skala osób zależnych od funkcjonowania kopalni może być znacznie wyższa, jeżeli weźmiemy pod uwagę rodziny pracowników.

Zgodnie z szacunkami IBS do 2030 roku w województwie śląskim w związku z procesem likwidacji sektora górniczego konieczne będzie **zapewnienie 28-31 tys. nowych miejsc pracy, w tym nawet 13 tys. w związku z redukcją miejsc pracy w górnictwie oraz 15-18 tys. dla osób pracujących w bezpośrednio powiązanych działalnościach**. Na to dodatkowo nałożą się niekorzystne trendy demograficzne regionu oraz negatywne konsekwencje kryzysu gospodarczego wywołanego pandemią. **Należy bowiem podkreślić, że na skutek pandemii Covid-19 pogorszyła się sytuacja polskich przedsiębiorstw, co doprowadzi do dalszych zwolnień pracowników różnych sektorów, w tym również zwolnień grupowych.**

Duże uzależnienie od węgla jako surowca zauważa się także w obszarze wytwarzania energii. Głównym źródłem energii elektrycznej nadal pozostaje węgiel kamienny, natomiast **udział produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest nieznaczny** (4,4% - jeden z najniższych odsetków w kraju). Dodatkowo należy zaznaczyć, że system energetyczny w regionie w najbliższych latach będzie wymagał dużych nakładów inwestycyjnych, gdyż opiera się na przestarzałych dużych blokach energetycznych zarządzanych centralnie. Podobnie jak w przypadku produkcji energii elektrycznej **podstawowym źródłem ciepła w regionie jest także węgiel kamienny** (75,4% produkcji ogółem). Udział produkcji ciepła ze źródeł odnawialnych wyniósł zaledwie 2,8%. Osiąganie celów klimatycznych będzie wiązało się z koniecznością przebudowy sektora energetycznego w kierunku alternatywnych i odnawialnych źródeł energii. Ponadto region charakteryzuje się **największym zużyciem węgla kamiennego w gospodarstwach domowych**, który stanowi najtańsze źródło pozyskiwania ciepła do ogrzewania domów. Jednocześnie wykorzystanie węgla kamiennego w gospodarstwach domowych ma negatywny wpływ na jakość powietrza w regionie. Źródła powierzchniowe, czyli komunalno-bytowe, będące „producentami” tzw. niskiej emisji, miały w 2019 roku największy udział w emisji zanieczyszczeń pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 i benzo(a)pirenu (BaP). Należy także zauważyć, że mimo podejmowanych działań, w regionie nadal pozostaje wiele budynków niespełniających standardów energetycznych i korzystających z przestarzałych kotłów węglowych. Zaplanowane dalsze przechodzenie gospodarstw domowych na nisko lub zeroemisyjne źródła ciepła może powodować obok skutków pozytywnych, związanych z poprawą jakości powietrza, również nasilenie się zjawiska ubóstwa energetycznego. Wyzwaniem będzie również zmiana w kierunku podniesienia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych z uwagi na znaczny udział starej zabudowy w zasobie mieszkaniowym ogółem.

Województwo śląskie charakteryzuje się dużą ilością wytwarzanych i nagromadzonych odpadów, w tym **największą ilością wytworzonych odpadów przemysłowych** (w 2018 r. stanowiły one prawie 1/4 takich odpadów w kraju), co w istotnym stopniu ma negatywny wpływ na jakość wód, gleb oraz powietrza atmosferycznego, co z kolei skutkuje pogarszającą się jakością życia mieszkańców regionu. Najwięcej odpadów przemysłowych wytworzonych w województwie śląskim powstało przy płukaniu i oczyszczaniu kopaliny (68,5%). Z ogólnej ilości odpadów przemysłowych wytworzonych w regionie zaledwie 7,6% poddano odzyskowi, a 0,4% unieszkodliwiono. Szczególnym problemem są odpady wydobywcze. W sumie w Polsce funkcjonują 153 hałdy, zwałowiska lub tzw. stawy osadowe, na których składowane są odpady wydobywcze, czyli przede wszystkim skała wydobyta wraz z węglem. Najwięcej tego typu miejsc zlokalizowanych jest w województwie śląskim (aż 138). Odpady wydobywcze zarówno w fazie eksploatacji, jak i po upływie okresu ich użytkowania, powodują zagrożenia środowiskowe: zanieczyszczenia gleby, wód podziemnych i powierzchniowych w rejonie składowania oraz powietrza. Jednym ze skutków ubocznych eksploatacji węgla kamiennego jest także **zanieczyszczenie wód powierzchniowych oddziałujące negatywnie na środowisko naturalne i zaburzenia gospodarki wodnej**, wpływające na zmiany w funkcjonowaniu systemu ekologicznego, a jednocześnie negatywnie oddziałując na zdrowie ludzi. Wyzwaniem dla regionu będzie więc ograniczanie poziomu zanieczyszczeń wód oraz podniesienie poziomu retencji.

Województwo śląskie charakteryzuje się **największym w kraju odsetkiem terenów zdegradowanych i zdewastowanych** wymagających rekultywacji. Szczególnie dużym wyzwaniem są tzw. tereny górnicze. Obszary te wyznaczają zasięg i skalę możliwych negatywnych oddziaływań działalności górniczej na infrastrukturę techniczną i środowisko poprzez występowanie rozległych szkód górniczych, na terenach, gdzie funkcjonowały lub wciąż

działają kopalnie. **Zlikwidowane przedsiębiorstwa negatywnie oddziałują na atrakcyjność gospodarczą i życiową wielu obszarów województwa – podnoszą koszty utrzymania infrastruktury, obniżają jakość życia mieszkańców.** Skutki zaniechanej działalności przemysłowej (brownfield) szczególnie negatywnie oddziałują, jeśli zlokalizowane są w centrach miast – obniżają ich atrakcyjność zarówno w sensie gospodarczym jak i mieszkaniowym.

Koncentracja obszarów silnie zurbanizowanych w centralnej części województwa oraz silne powiązania gospodarcze subregionalne w szczególności między metropolią a aglomeracjami powodują **duże natężenie ruchu samochodowego.** Średni dobowy ruch roczny (SDRR) pojazdów silnikowych na drogach krajowych w regionie był prawie dwukrotnie wyższy od średniej krajowej. Ponadto w województwie śląskim znalazły się dwa odcinki dróg krajowych, na których SDRR przekraczał 100 tys. poj./dobę. Należy przy tym zwrócić uwagę, że w 2018 roku transport i gospodarka magazynowa odpowiadały w Polsce za ponad **11% emisji dwutlenku węgla** (bez emisji z biomasy), a poziom emisji CO₂ w sektorze w latach 2015-2018 wrastał dużo szybciej (o 45,7%) niż w pozostałych rodzajach działalności przemysłu ogółem (10%). Województwo śląskie charakteryzuje się **niską intensywnością przewozów komunikacją miejską** oraz spadającą wartością liczby przewożonych pasażerów na przestrzeni ostatnich lat. Ponadto regionalny transport zbiorowy zdominowany jest przez komunikację autobusową, przy zauważalnym niewykorzystaniu potencjału transportu szynowego. Wskaźnik wykorzystania kolei, czyli liczba przejazdów rocznie przypadających na mieszkańca, wyniósł w Polsce w 2019 r. średnio 8,7 podczas gdy dla województwa śląskiego jedynie 5,9. Przechodzenie na gospodarkę neutralną klimatycznie będzie wymagało znaczących nakładów na podniesienie atrakcyjności transportu zbiorowego m.in. poprzez zakup nowoczesnego zeroemisyjnego taboru, integrację i cyfryzację systemu, podnoszenie atrakcyjności oferty połączeń oraz budowę centrów przesiadkowych.

Problemy społeczne, gospodarcze i przestrzenne związane z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego od lat 90-tych są dużym obciążeniem dla samorządów związanych z górnictwem. Szkody górnicze, degradacja terenu i zabudowy związana z dawną lub obecną eksploatacją przekłada się również na **postrzeganie regionu jako obszaru problemowego i nieatrakcyjnego do zamieszkania.** Zmiany środowiska zewnętrznego, związane z postępującą urbanizacją, degradacją środowiska naturalnego oraz zmianami gospodarczymi wymuszającymi przyspieszenie życia społecznego oraz wzrost presji i napięcia psychicznego są przyczyną chorób cywilizacyjnych, inaczej zwanych chorobami XXI wieku. Jednocześnie postęp technologiczny przyczynił się do zmiany stylu życia, sprzyjającego siedzącemu trybowi życia, spadkowi aktywności fizycznej i obniżeniu jakości diety. Najmocniej odcisnęły swoje piętno choroby układu krążenia oraz nowotwory, które w województwie śląskim odpowiadały w 2019 roku za blisko 70% zgonów. Od 2010 r. utrzymuje się w województwie śląskim tendencja wzrostowa liczby osób podejmujących leczenie w jednostkach psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej. Analiza liczby osób leczonych w 2019 roku z podziałem na kategorie wiekowe wykazała, że najczęściej pacjentami były osoby z przedziału 30-64 lata (61,1%). W województwie śląskim w 2019 roku zarejestrowano 297 przypadków chorób zawodowych - więcej przypadków zarejestrowano jedynie w województwie dolnośląskim, a ludniejsze województwo mazowieckie zanotowało 35 przypadków mniej. Na tle pozostałych regionów województwo śląskie najmocniej wybija się pod względem ilości rejestrowanych przypadków związanych z pylicą płuc oraz ubytkiem słuchu, które to choroby mają powiązanie z wciąż silnym przemysłowym charakterem regionu.

Zmiana struktury gospodarczej województwa do tej pory opartej na sektorach tradycyjnych będzie wymagała tworzenia nowych miejsc pracy w branżach związanych z zieloną i innowacyjną gospodarką. Skala zmian do 2050r. to poziom co najmniej 200 tys. nowych miejsc pracy, zmiana profilów kształcenia, konieczność przekwalifikowania tysięcy pracowników, zatrzymanie odpływu najbardziej wykształconych i kreatywnych mieszkańców. Wyzwania klimatyczne będą również generowały konieczność zmian w procesach technologicznych firm wysokoemisyjnych i energochłonnych (sektory podlegające transformacji), w których zatrudnionych jest obecnie ok. 139 tys. osób, jak również zmiany w sektorze energetycznym opartym głównie na węglu kamiennym. Zmiana struktury bilansu

energetycznego regionu prowadząca do obniżenia udziału węgla kamiennego to konieczność poniesienia ogromnych nakładów na rozwój OZE, mając na uwadze równocześnie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego dla najbardziej uprzemysłowionego województwa w kraju. Podejmowanie działań związanych z redukcją „niskiej emisji” to także wyzwanie związane z przeciwdziałaniem występowaniu zjawiska ubóstwa energetycznego. Odchodzenie od górnictwa to także konieczność rozwiązania problemu terenów poprzemysłowych zarówno tych już istniejących jak i tych które pojawią się w wyniku likwidacji zakładów górniczych oraz zdegradowanej tkanki miejskiej. Wyzwaniem będzie zapewnienie wysokiej jakości życia w regionie pogórnym, co będzie wymagało przeciwdziałania zapaści gospodarczej, zapewnienia atrakcyjnych miejsc pracy, radykalnej poprawy jakości środowiska i wyznaczenia nowych kierunków rozwoju, które pozwolą z nadzieją patrzeć w przyszłość obecnym i przyszłym mieszkańcom, którzy nie będą musieli realizować swoich marzeń poza województwem.

Szczegółowa analiza diagnostyczna stanowi załącznik do niniejszego materiału.

2.2. Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej [do 2050 r.](#)

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. d)

- Potrzeby rozwojowe odpowiadające na wyzwania związane z transformacją;

- Cele i rezultaty (np. ekonomiczne, społeczne, zdrowotne, środowiskowe), których osiągnięcie jest spodziewane dzięki wdrożeniu priorytetu FST.

Sformułowane poniżej wyzwania i odpowiadające im cele sprawiedliwej transformacji wynikają ze zidentyfikowanych problemów przedstawionych we wcześniejszej części Planu. Założono, iż celem głównym TPST jest:

Sprawiedliwa i efektywna transformacja regionu w kierunku zielonej cyfrowej gospodarki, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację wskazanych poniżej szczegółowych celów operacyjnych, odpowiadających na kluczowe wyzwania rozwojowe regionu pogrupowanych w trzy obszary tematyczne: gospodarka, środowisko i społeczeństwo. Ustalenia strategiczne przedstawiono w następującej sekwencji: wyzwanie - cel operacyjny – rezultaty.

OBSZAR GOSPODARKA

Wyzwanie: Budowa pozycji lidera w obszarze innowacyjnego i wysokotechnologicznego przemysłu

Cel operacyjny: Innowacyjna i niskoemisyjna gospodarka

Rezultaty:

- Zwiększenie potencjału badawczo-rozwojowego i wdrożeniowego regionu oraz instytucji otoczenia biznesu
- Wyższy poziom innowacyjności przedsiębiorstw .
- Zwiększenie potencjału wysokich technologii w kierunku neutralności klimatycznej

Wyzwanie: Przekierowanie regionalnej gospodarki na ścieżkę zielonego, zasobooszczędnego, energooszczędnego i cyfrowego wzrostu

Cel operacyjny: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka

Rezultaty:

- Dywersyfikacja działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej.
- Zwiększenie poziomu cyfryzacji i automatyzacji procesów logistycznych, produkcyjnych i sprzedażowych przedsiębiorstw.
- Ograniczenie zużycia energii, surowców pierwotnych oraz zwiększenie udziału czystych technologii w procesach produkcyjnych.

Wyzwanie: Wzmocnienie potencjału lokalnej przedsiębiorczości i kreatywności na rzecz tworzenia alternatywnych miejsc pracy

Cel operacyjny: Silna regionalna i lokalna przedsiębiorczość

Rezultaty:

- Zwiększenie zatrudnienia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w szczególności w sektorach alternatywnych dla górnictwa i energetyki konwencjonalnej.
- Wzrost liczby nowych firm
- Większy dostęp do wsparcia doradczego i finansowego na podejmowanie działalności gospodarczej.
- Zwiększenie potencjału innowacyjnego firm regionu oraz kompetencji osób w nich pracujących.
- Podniesienie atrakcyjności turystycznej i gospodarczej województwa.
- Rozwój przedsiębiorstw z branży kreatywnej
- Wzrost umiędzynarodowienia działalności firm.

OBSZAR ŚRODOWISKO

Wyzwanie: Regionalna transformacja energetyczna w oparciu o lokalne potencjały, zasoby i inicjatywy

Cel operacyjny: Zbilansowana energetyka oparta o alternatywne źródła energii

Rezultaty:

- Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.
- Rozwój energetyki rozproszonej z OZE w kontekście infrastrukturalnym i organizacyjnym.
- Zmniejszenie powierzchni terenów poprzemysłowych w tym pogórnich w wyniku budowy instalacji OZE.

Wyzwanie: Przywrócenie terenów poprzemysłowych (w tym pogórnich) do obiegu społecznego, gospodarczego i środowiskowego

Cel operacyjny: Efektywne wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne

Rezultaty:

- Zniwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko.
- Wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele rozwojowe regionu.
- Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń.
- Systemowe zarządzanie terenami poprzemysłowymi.
- Rewitalizacja przestrzeni miejskich i wiejskich.

Wyzwanie: Poprawa mobilności mieszkańców regionu i spójności transportowej na obszarach transformacji

Cel operacyjny: Efektywny system wzmacniający mobilność regionu

Rezultaty:

- Zmniejszenie emisyjności transportu w wyniku budowy infrastruktury na rzecz transportu zeroemisyjnego i niezmotoryzowanego oraz zakupu zeroemisyjnych środków transportu.
- Poprawa komunikacji na poziomie subregionalnym i lokalnym poprzez rozbudowę infrastruktury transportu zbiorowego oraz działania na rzecz integracji taryfowej oraz wprowadzania ITS.

OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO

Wyzwanie: Rozwój i dostosowanie edukacji na wszystkich poziomach w celu budowania przyszłości regionu w odpowiedzi na wyzwania gospodarki

Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system edukacji oraz podnoszenie kwalifikacji

Rezultaty:

- Stworzenie warunków do rozwoju zawodowego.
- Rozwój współpracy lokalnego biznesu z ośrodkami kształcenia.
- Rozwój kształcenia zwłaszcza branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi oraz technologicznymi specjalizacjami.

Wyzwanie: Utrzymanie aktywności zawodowej osób zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem, objętych transformacją

Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy

Rezultaty:

- Rozwój nowych kompetencji związanych z koniecznością dostosowania zatrudnionych w branży górniczej i okołogórniczej do zachodzących zmian.
- Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców regionu.

Wyzwanie: Poprawa jakości życia mieszkańców regionu, w szczególności w zakresie ochrony zdrowia i prawa do czystego powietrza

Cel operacyjny: Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego aktywizujący mieszkańców regionu

Rezultaty:

- Zwiększenie dostępu do usług w zakresie ochrony zdrowia, w tym diagnostyki i profilaktyki.
- Poprawa jakości usług społecznych m.in. poprzez deinstytucjonalizację.
- Zmniejszenie zjawiska ubóstwa energetycznego.
- Zwiększenie poziomu aktywności społecznej w szczególności w aspekcie zachowania tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu.

Wyzwanie: Wzmocnienie potencjału społecznego i zarządczego dla przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji regionu

Cel operacyjny: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją

Rezultaty:

- Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego, w tym kadr realizujących proces transformacji.
- Zbudowanie kompleksowego systemu monitoringu procesów transformacyjnych.
- Współpraca jst oraz partnerów społecznych i gospodarczych uczestniczących w procesie transformacji w oparciu o dialog i otwartą komunikację.

2.3. Spójność z innymi krajowymi, regionalnymi lub terytorialnymi strategiami i planami

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. e)

- *Strategie inteligentnej specjalizacji;*

- *Strategie terytorialne, o których mowa w art. 23 rozporządzenia (UE) [nowe RWP];*

- *Inne regionalne lub krajowe plany rozwoju.*

Założenia strategiczne niniejszego dokumentu są spójne z ustaleniami najważniejszych dokumentów krajowych, określających całościową politykę rozwoju w horyzoncie średniookresowym oraz założenia polityki klimatycznej, takich jak Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030), Polityka Energetyczna Polski do 2040 oraz Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 (opis powiązań w punkcie 1.1). Dokument wpisuje się również w ustalenia strategiczne dokumentów regionalnych, określających ramy polityki rozwoju w horyzoncie średniookresowym, politykę niskoemisyjną, w obszarze innowacji, politykę społeczną i rewitalizacji, takich jak: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie, projekt Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego 2030, Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030, Polityka Gospodarki Niskoemisyjnej dla Województwa Śląskiego. Regionalna Polityka Energetyczna do Roku 2030, projekt Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego. Szczegółowe odniesienia znajdują się poniższej tabeli.

Tabela 4 Opis spójności z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi

Tytuł strategii/programu	Zakres powiązań
STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	CEL SZCZEGÓŁOWY I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną w zakresie reindustrializacji, transformacji do gospodarki niskoemisyjnej, rozwoju „Przemysłu 4.0”, zwiększenia innowacyjności przedsiębiorstw, wsparcia przedsiębiorczości, internacjonalizacji przedsiębiorstw. CEL SZCZEGÓŁOWY II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony w zakresie poprawy dostępności do usług publicznych,

	<p>działań podejmowanych na rynku pracy w zakresie podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych, realizacji celów Programu dla Śląska.</p> <p>CEL SZCZEGÓŁOWY III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu w zakresie poprawy kompetencji pracowników jednostek samorządów terytorialnych.</p>
POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI DO 2040	<p>CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych - szczególnie w zakresie sprawiedliwej transformacji energetycznej. CEL SZCZEGÓŁOWY 2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej - szczególnie w zakresie produkcji, dystrybucji i magazynowania energii z OZE.</p> <p>CEL SZCZEGÓŁOWY 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii – szczególnie poprzez wsparcie prosumentów, klastrów energii i spółdzielni energetycznych.</p>
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO „ŚLĄSKIE 2030” – Zielone Śląskie	<p>CEL STRATEGICZNY A Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej w zakresie m. in. budowania konkurencyjnej, zdywersyfikowanej gospodarki i zapewnienia nowych miejsc pracy, wdrażania gospodarki obiegu zamkniętego.</p> <p>CEL STRATEGICZNY B Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca w zakresie m.in. aktywnej profilaktyki chorób cywilizacyjnych, rozwoju sektora srebrnej gospodarki, wsparcia przekwalifikowania zawodowego osób objętych procesem transformacji, poprawy dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej.</p> <p>CEL STRATEGICZNY C Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni w zakresie m.in. poprawy jakości powietrza i zagospodarowania terenów przemysłowych, poprawy jakości wód, proekologicznej energetyki, w tym OZE, wsparcia rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu.</p> <p>CEL STRATEGICZNY D Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym w zakresie m. in. zapewnienia wysokiej jakości usług publicznych, rozwoju partycypacji społecznej, kreowania silnej marki regionu, promocji śląskiego rynku pracy i rozwoju e-usług publicznych.</p>
Projekt REGIONALNEJ STRATEGII INNOWACJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2030	<p>CEL SZCZEGÓŁOWY C1. Zwiększenie zdolności podmiotów regionalnego ekosystemu innowacji do generowania i wdrażania innowacji oraz nowoczesnych rozwiązań technologicznych w zakresie m. in. wzmocnienia potencjału innowacyjnego podmiotów w inteligentnych specjalizacjach, wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w tym dostarczanych przez MŚP i wzmocnienia infrastruktury badawczej.</p> <p>CEL SZCZEGÓŁOWY C2. Zapewnienie inkluzywnej transformacji cyfrowej w gospodarce i społeczeństwie regionu w zakresie transformacji cyfrowej MŚP i wsparcia usług sektora publicznego.</p>
STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2020-2030	<p>CEL STRATEGICZNY 4. Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego mieszkańców regionu oraz skuteczności działań w tym obszarze.</p> <p>Organizowanie społeczności lokalnej w zakresie następujących obszarów: wspieranie aktywności zawodowej i przeciwdziałanie bezrobociu, diagnozowanie warunków oraz jakości życia osób zagrożonych</p>

	<p>wykluczeniem społecznym i społecznie wykluczonych i tworzenie programów wsparcia.</p> <p>CEL STRATEGICZNY 6. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w zakresie badania i monitorowania problemów związanych z używaniem narkotyków i alkoholu oraz wzmocnienia procesu leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych i ich rodzin.</p>
<p>POLITYKA GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO. REGIONALNA POLITYKA ENERGETYCZNA DO ROKU 2030</p>	<p>CEL OPERACYJNY 1. Wysoki standard energetyczny zabudowy mieszkaniowej, gospodarczej i budynków użyteczności publicznej regionu w zakresie: ograniczenia niskiej emisji, podniesienia standardu energetycznego budynków, systemu zarządzania energią, ograniczenia zjawiska ubóstwa energetycznego.</p> <p>CEL OPERACYJNY 2. Bezpieczeństwo energetyczne województwa śląskiego i rozwój sektora czystej energii w zakresie: zmiany profilu energetycznego, modernizacji infrastruktury wytwórczej i sieciowej, kogeneracji, OZE, wykorzystania odpadów na cele energetyczne, magazynowania energii, ograniczenia energochłonności przemysłu, rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3. Ekologiczny system transportu zbiorowego i indywidualnego w zakresie: rozwój elektromobilności, podniesienia atrakcyjności transportu publicznego, inteligentnych systemów transportowych, wsparcia polityki rowerowej.</p> <p>CEL OPERACYJNY 4. Proaktywne zarządzanie w obszarze jakości powietrza w zakresie: zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego, idei zielonej gospodarki, zielonych centrów miast i strefy czystego transportu.</p>
<p>PROJEKT REGIONALNEJ POLITYKI REWITALIZACJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO</p>	<p>CEL OPERACYJNY C2: Wzrost kompetencji społecznych i aktywności mieszkańców oraz ich udziału w życiu społeczności lokalnych, miast i regionu w zakresie m.in. budowania tożsamości lokalnej i wzmocnienia oddolnych inicjatyw podnoszących aktywność społeczności lokalnych.</p> <p>CEL OPERACYJNY C3: Poprawa konkurencyjności gospodarki regionalnej i lokalnej na obszarach oraz terenach zdegradowanych w zakresie m.in. przygotowania terenów inwestycyjnych, wspierania rozwoju współpracy sektora biznesu i edukacji czy wdrażania instrumentów wspierających rozwój przedsiębiorczości.</p> <p>CEL OPERACYJNY C4: Zagospodarowanie obiektów i terenów zdegradowanych w zakresie m.in. rozwoju obszarów aktywności gospodarczej, rozwoju funkcji rekreacyjnych i usług czasu wolnego, współpracy na rzecz zarządzania zrewitalizowanymi obiektami.</p> <p>CEL OPERACYJNY C5: Poprawa jakości środowiska na terenach zdegradowanych w zakresie m.in. rekultywacji i renaturalizacji terenów zdegradowanych i przemysłowych, poprawy warunków środowiskowych.</p>
<p>STRATEGIE TERYTORIALNE W RAMACH INSTRUMENTÓW TERYTORIALNYCH</p>	<p>W ramach programu FE SL 2021-2027 planowane jest wdrażanie instrumentów terytorialnych ZIT oraz IIT finansowanych z EFRR na terytoriach objętych wsparciem FST. Instrument ZIT będzie wdrażany w oparciu o Strategie ponadlokalne/Plany działań ZIT spełniające wymogi strategii terytorialnych, uwzględniające zintegrowane podejście do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem wyzwań</p>

	<p>sprawiedliwej transformacji. Dokumenty te będą opracowane na późniejszym etapie. Instrument IIT będzie wdrażany w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji, spełniające wymogi strategii terytorialnych, uwzględniające kompleksowe podejście do rewitalizacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzennej obszarów zdegradowanych, w tym pogórnicych i przemysłowych. Dokumenty te będą opracowane w większości na późniejszym etapie.</p>
--	--

2.4. Rodzaje planowanych operacji

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. g)

- rodzaje planowanych operacji i ich spodziewany wkład w łagodzenie skutków transformacji klimatycznej

OBSZAR: GOSPODARKA

Innowacyjna i niskoemisyjna gospodarka

W celu wzmocnienia poziomu innowacyjności oraz generowania nowych motorów wzrostu zastępujących branże tradycyjne na obszarach objętych wsparciem ze środków FST, istotne jest wsparcie potencjału badawczo-rozwojowego w innych, prężnych sektorach, wokół których skupią się nowe, przebudowane łańcuchy wartości. Wsparcie obejmować będzie celowane, zbieżne z lokalnymi potencjałami inwestycje w zakresie m.in. rozwoju infrastruktury B+R, rozwoju konsorcjów przemysłowo-naukowych oraz prowadzenia prac badawczych wraz z wdrożeniem, w szczególności w zakresie technologii neutralnych dla klimatu.

Do skutecznego przeprowadzenia procesu transformacji niezbędne są również projekty służące wzmocnieniu ośrodków wspierających transfer wiedzy i technologii do przedsiębiorstw (min. parków technologicznych, demonstratorów nowych technologii) dla zielonej cyfrowej gospodarki.

Uzupełniająco do powyższych działań wspierany będzie rozwój potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw poprzez m.in. wdrażanie wyników prac B+R oraz wdrażanie innowacji, które przyczynią się do wzrostu konkurencyjności oraz tworzenia nowych, stabilnych miejsc pracy.

Oddziaływanie interwencji

Inwestycje w rozwój potencjału badawczo-rozwojowego i innowacyjnego przyczynią się do zmiany profilu działalności przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie obszarów objętych wsparciem z FST oraz rozwoju nowych innowacyjnych branż. Inwestycje te przyczynią się również do dalszego rozwoju obszarów objętych transformacją i zapobiegą migracji mieszkańców, zwłaszcza o wysokich kwalifikacjach, poszukujących zatrudnienia w innych regionach, dzięki utworzeniu nowych, przyszłościowo zorientowanych stabilnych miejsc pracy.

Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka

W celu dywersyfikacji gospodarczej na obszarach objętych wsparciem z FST priorytetowo wspierane będą inwestycje niezbędne do zmiany profilu działalności, w tym wprowadzenia nowych produktów, usług, procesów lub zdobycia nowych rynków w firmach działających dotychczas na rzecz górnictwa i sektorów tradycyjnych.

Wsparcie uzyskają również przedsięwzięcia przyczyniające się do podniesienia poziomu rozwoju cyfrowego przedsiębiorstw, poprzez realizację projektów związanych z cyfryzacją, automatyzacją, usługami, robotyzacją i informatyzacją procesów logistycznych, produkcyjnych i sprzedażowych.

W celu wparcia procesu przejścia lokalnych przedsiębiorstw na model gospodarki obiegu zamkniętego, podejmowane będą działania na rzecz wdrażania zasobo-, energo- i materiałoszczędnych procesów

produkcyjnych i logistycznych a także zmniejszenia ilości powstających odpadów i modyfikacji sposobu ich zagospodarowania. Wsparcie będzie skoncentrowane m.in. na działaniach mających na celu zmniejszenie zużycia surowców pierwotnych (w tym wody) w procesach produkcyjnych.

Wsparciem zostaną także objęte inwestycje polegające na wdrażaniu czystych technologii w celu znaczącej redukcji masy odpadów lub zapobiegania ich powstawaniu. W uzupełnieniu do tych działań finansowaniem objęte zostaną inwestycje mające na celu zwiększenie reużycia produktów, recyklingu (głównie upcyklingu) materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami, w tym modyfikację metod zagospodarowania odpadów. Ponadto, wsparcie zostanie także skierowane na inwestycje dotyczące m.in. ograniczenia zużycia energii w procesach produkcyjnych.

Oddziaływanie interwencji

Inwestycje wspierające zmianę profilu działalności firm pozwolą na utrzymanie dotychczasowych miejsc pracy oraz będą miały wpływ na generowanie nowych stabilnych miejsc pracy, w szczególności dla osób odchodzących z górnictwa. Inwestycje w cyfryzację, automatyzację, robotyzację oraz oszczędność zasobów przedsiębiorstw pozwolą na wzrost konkurencyjności gospodarek obszarów objętych transformacją oraz będą miały przełożenie zarówno na miejsca pracy, jak i ograniczenie emisyjności i materiałochłonności gospodarki.

Silna regionalna i lokalna przedsiębiorczość

W celu dywersyfikacji gospodarki obszarów objętych transformacją oraz utrzymania istniejących i tworzenia nowych miejsc pracy, priorytetowo wspierany będzie potencjał rozwojowy i konkurencyjność mikro i małych przedsiębiorstw, w tym usługowych. Wsparcie obejmować będzie zarówno komponent infrastrukturalny, jak i uzupełniająco szkoleniowy.

W celu utrzymania potencjału gospodarczego i promocji przedsiębiorczości planowana jest również realizacja projektów wspierających tworzenie nowych przedsiębiorstw, jak również wspierających samozatrudnienie i tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy. Działania skierowane będą na realizację projektów oferujących kompleksowe wsparcie dla przedsiębiorstw i obejmujących pomoc na każdym etapie prowadzenia działalności gospodarczej od przygotowania biznes planu aż do pomocy w wyszukiwaniu i pozyskaniu zewnętrznych źródeł finansowania rozwoju firmy.

Istotne jest również wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych, jak również tworzenie nowych, stabilnych miejsc pracy, w szczególności dla osób odchodzących z górnictwa w branżach wykorzystujących potencjały endogeniczne obszarów objętych transformacją, w tym zrównoważonej ekoturystyce.

Wsparcie oferowane będzie również na projekty podnoszące atrakcyjność inwestycyjną obszarów objętych transformacją jak również promocję inwestycyjną i gospodarczą tych obszarów oraz internacjonalizację przedsiębiorstw.

Oddziaływanie interwencji

Inwestycje wspierające przedsiębiorczość mają przede wszystkim wygenerować nowe, trwałe miejsca pracy w sektorach alternatywnych dla branż podlegających transformacji, w tym na obszarach pogórnich poza głównymi ośrodkami wzrostu. Rezultatem inwestycji będzie również wzrost przedsiębiorczości oraz poprawa dostępności usług niezbędnych na każdym etapie prowadzenia działalności. Realizowane projekty przyczynią się również do utrzymania konkurencyjności oraz rozszerzenia rynków zbytu, w tym o skali międzynarodowej dla przedsiębiorstw działających na obszarach objętych transformacją.

OBSZAR: ŚRODOWISKO

Zbilansowana energetyka oparta o alternatywne źródła energii

W celu zapewnienia mieszkańcom na obszarach objętych transformacją dostępu do stabilnych, ekologicznych i przystępnych cenowo źródeł energii, zwiększenia oszczędności energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym, zapobiegania ubóstwu energetycznemu grup najbardziej wrażliwych oraz poprawy jakości powietrza, niezbędne są kompleksowe inwestycje, w tym o charakterze zintegrowanym i programowym, w oparciu o lokalne potencjały oraz model partycypacyjny m.in. energetyki prosumenckiej.

Upowszechnienie zastosowania rozwiązań opartych na odnawialnych źródłach energii jak np. produkcja energii, jej dystrybucja oraz magazynowanie pozwoli na stopniowe odejście od węgla bez zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego. Rozwój OZE przełoży się na powstanie nowych miejsc pracy w energetyce wiatrowej, słonecznej, w sektorze geo i bioenergii i in. Rozwój energetyki odnawialnej oraz długookresowa fala renowacji energetycznej budynków skutkować będzie korzyściami dla regionalnych i lokalnych rynków pracy.

Oparcie energetyki o rozproszone źródła energii, klastry energii oraz rozwiązania prosumenckie i włączenie ich do systemu energetycznego regionu podniesie poziom bezpieczeństwa energetycznego i zaangażuje społeczność obszarów objętych transformacją w działania na rzecz promowania czystych źródeł energii, jednocześnie zmniejszając dotkliwość wzrostu kosztów energii i ogrzewania dla gospodarstw domowych i gmin górniczych.

Oddziaływanie interwencji

Powyższe działania zapewnią złagodzenie kosztów przejścia przez proces dekarbonizacji sektora energetycznego na obszarach transformacji, a dodatkowo zmniejszą negatywne oddziaływanie tego sektora na środowisko. Przyczynią się także do optymalnego wykorzystania lokalnych zasobów energetycznych.

Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne

W celu przywrócenia potencjału gospodarczego, społecznego i środowiskowego zdegradowanych terenów oraz zwiększenia spójności terytorialnej, wsparcie skierowane będzie na działania związane z rekultywacją, remediacją, regeneracją, renaturyzacją, dekontaminacją oraz zagospodarowaniem terenów, obiektów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych jak również ich adaptację m.in. na cele gospodarcze, środowiskowe, kulturalne, turystyczne, edukacyjne i mieszkaniowe.

Współfinansowane będą kompleksowe działania zarówno związane z rekultywacją terenu jak i docelowym zagospodarowaniem terenu na ww. cele, w tym kompleksowe przygotowanie terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym w ograniczonym zakresie skomunikowaniem tych terenów.

W przypadku kompleksowego projektu rekultywacji lub remediacji dopuszcza się sfinansowanie działań wynikających z mocy prawa dla usunięcia lub naprawy innych cech lub elementów szkodliwych dla ludzi i środowiska (np. odpadów, niewypałów, substancji promieniotwórczych, jakie nie mieszczą się w prawnym pojęciu remediacji).

Realizowane będą również działania związane z systemowym zarządzaniem terenami przemysłowymi poprzez m.in. dofinansowanie działań planistycznych w zakresie kompleksowych projektów związanych z ponownym wykorzystaniem terenów przemysłowych.

Wsparcie uzyskają także przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji przestrzeni miejskich i wiejskich poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez gminne programy rewitalizacji.

W celu eliminacji negatywnych skutków długotrwałej działalności wydobywczej kopalń, polegających na zanieczyszczeniu wód gruntowych, ingerencji w krajobraz w postaci stawów osadowych, a także obniżeniu powierzchni terenu (szczeliny i osiadanie gleby) powodującego zalewanie obniżonych terenów, działania koncentrować się będą także na wspieraniu poprawy stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń, których celem jest m.in. oczyszczenie zanieczyszczonych w wyniku eksploatacji górniczej wód podziemnych i powierzchniowych, uzdatnianie i zagospodarowanie wód pokopalnianych, zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego mieszkańcom terenów dotkniętych działalnością górniczą, a także zabezpieczenie im wysokiej jakości wody pitnej.

Oddziaływanie interwencji

Inwestycje przyczynią się do przywrócenia do obiegu społeczno – gospodarczego terenów i obiektów przemysłowych, dywersyfikacji gospodarczej gmin górniczych, poprawę środowiska fizycznego np. poprzez usuwanie zniszczeń przemysłowych, poprawę stosunków wodnych, rekultywację i odtwarzanie krajobrazów pogórniczych; tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach przemysłowych czy tworzenia na nich warunków do rozwoju zrównoważonych, wysokiej jakości usług publicznych.

Efektywny system wzmacniający mobilność regionu

W celu zwiększenia dostępności do lokalnych rynków pracy poprzez zapewnienie bardziej zintegrowanego i wysokiej jakości transportu publicznego, lepsze powiązanie transportowe obszarów objętych transformacją z regionalnymi i lokalnymi centrami rozwoju oraz promocję ekologicznego i zeroemisyjnego transportu niezbędne są inwestycje w infrastrukturę transportową oraz zrównoważony transport publiczny.

Wsparciem zostanie objęty zakup taboru zeroemisyjnego wraz z niezbędną infrastrukturą służącą do jego zasilania. Uzupełniająco wsparciem objęta zostanie infrastruktura liniowa i punktowa transportu publicznego (przystanki, wiaty, zatoki autobusowe, wyznaczenie bus pasów, miejsca przesiadkowe itp.). Preferowane będą inwestycje wykorzystujące w jak największym stopniu energię z OZE.

Dodatkowo wsparciem zostaną objęte działania mające na celu rozwój infrastruktury dla ruchu niemotoryzowanego, w tym rozwój infrastruktury rowerowej.

Wsparcie będzie kierowane również na rozwiązania na rzecz integracji i cyfryzacji transportu zbiorowego, w tym Inteligentne Systemy Transportu.

Oddziaływanie interwencji

Zastępowanie tradycyjnego taboru autobusowego nowoczesnym i bezemisyjnym zwiększy mobilność mieszkańców obszarów poddanych transformacji, poprawi jakość usług i zachęci większą liczbę osób do rezygnacji z podróży samochodem, a jednocześnie wpłynie na obniżenie emisji szkodliwych substancji z pojazdów. Dodatkowo, efekty wzmocni promocja alternatywnych form transportu co pośrednio przyczyni się także do poprawy zdrowia użytkowników.

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO

Atrakcyjny i efektywny system edukacji oraz podnoszenie kwalifikacji

Transformacja gospodarcza regionu związana z wygaszaniem lub znaczącymi przemianami całych branż tj. górnictwo, energetyka itp. wymusza sukcesywne aktualizowanie wiedzy i zdobywanie nowych umiejętności przez mieszkańców. W związku z powyższym, wsparcie skierowane zostanie do wszystkich grup wiekowych, na rzecz poprawy jakości edukacji na wszystkich poziomach, tworzenie warunków do rozwoju zawodowego poprzez zdobywanie nowych i specjalistycznych umiejętności, podnoszenie posiadanych kwalifikacji i kompetencji, a docelowo umożliwi płynną zmianę miejsca zatrudnienia. Wsparcie skierowane zostanie m.in. na kursy, szkolenia zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy, w tym w zakresie branż rozwojowych w szczególności związanych z zieloną cyfrową gospodarką, a także kooperujących z tymi branżami w ramach łańcuchów wartości.

Wsparcie obejmie także doradztwo zawodowe z ukierunkowaniem na wzmocnienie procesu zielonej i cyfrowej transformacji. W celu osiągnięcia jak najlepszych warunków do rozwoju zawodowego, nacisk położony zostanie na rozwój współpracy biznesu z ośrodkami kształcenia, poprzez kształcenie dualne zgodnie z potrzebami lokalnego biznesu na każdym etapie edukacji oraz podnoszenie kompetencji i zdobywania nowych kwalifikacji w formie szkoleń i kursów uczniów i nauczycieli praktycznej nauki zawodu, jak również staży u pracodawców.

Dla skutecznej realizacji działań edukacyjnych, szkoleniowych oraz rozwoju nowych kompetencji niezbędna będzie poprawa jakości, w tym budowa infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, np. w zakresie dostępu do nowoczesnych technologii teleinformatycznych, multimedialnych pomocy naukowych, na rzecz wyrównywania różnic w dostępie do wysokiej jakości edukacji, zwłaszcza zawodowej.

Oddziaływanie interwencji

Powyższe działania przyczynią się do wzmocnienia kapitału ludzkiego, zwiększenia szans zatrudnienia oraz rozwoju zawodowego mieszkańców, w odpowiedzi na zapotrzebowanie procesów transformacji gospodarczej regionu. Wsparcie wpłynie również na poprawę jakości oraz przeprofilowanie edukacji na rzecz nowoczesnej gospodarki.

Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy

Wsparcie koncentrować się będzie na zapewnieniu pracownikom zatrudnionym w górnictwie lub przedsiębiorstwie powiązanych z górnictwem, zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn ich nie dotyczących - indywidualnej ścieżki rozwoju w kierunku trwałego i godnego zatrudnienia, co pozwoli na ograniczanie negatywnych skutków ekonomicznych transformacji dla rodzin górniczych, społeczności lokalnych oraz zwiększy akceptację społeczną dla niezbędnych zmian gospodarczych prowadzonych w kierunku neutralności klimatycznej. W związku z powyższym uruchomione zostanie kompleksowe wsparcie w zakresie ścieżki reorientacji zawodowej poprzez zastosowanie narzędzi służących aktywizacji zawodowej oraz w zakresie ścieżki przedsiębiorczości, realizowanej min. poprzez dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Dla zapewnienia skuteczności prowadzonych działań zakres wsparcia będzie również obejmował zapewnienie koordynacji międzyinstytucjonalnej oraz pomocy prawnej i psychologicznej dla pracowników dotkniętych transformacją, w celu kompleksowego wsparcia w zakresie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, organizacji szkoleń zawodowych.

Oddziaływanie interwencji

Wskazane działania przyczynią się do utrzymania aktywności zawodowej osób zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem, zapobiegając a przynajmniej minimalizując odpływ z

regionalnego rynku pracy wartościowych pracowników, a także ograniczającą powstawanie problemów natury ekonomicznej i społecznej związanych z biernością zawodową i utraconą pozycją zawodową i rolą społeczną. Ponadto, planowane działania będą służyć przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego aktywizujący mieszkańców regionu

Niezbędnym elementem składowym procesu sprawiedliwej transformacji jest również poprawa jakości życia mieszkańców obszarów objętych transformacją, co wpłynie na łagodzenie negatywnych skutków, w tym w obszarze społecznym i w obszarze ochrony zdrowia. W związku z powyższym realizowane będzie wsparcie na rzecz ochrony zdrowia, w tym również zdrowia psychicznego skierowane do mieszkańców gmin transformacji górniczej, w szczególności do pracowników zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem. Zakres wsparcia obejmować będzie działania dotyczące rehabilitacji leczniczej, w tym pourazowej ułatwiającej powroty do pracy i utrzymanie zatrudnienia, we współpracy z pracodawcami, zwiększenie dostępności do diagnostyki i profilaktyki zdrowotnej (w zakresie m.in. chorób zawodowych, nowotworowych, cywilizacyjnych, psychicznych będących istotnym problemem regionu) oraz edukacji zdrowotnej.

Podejmowane będą również działania na rzecz poprawy jakości i dostępności do szeroko rozumianych usług społecznych, w tym z zachowaniem zasady deinstytucjonalizacji, którymi objęci zostaną w szczególności seniorzy, rodziny pracowników branż podlegających transformacji (branża górnicza i branże okołogórnicze).

Wsparcie koncentrować się będzie na realizacji programów integracji społecznej dla mieszkańców gmin transformacji górniczej, między innymi związanych z oddolnymi inicjatywami społeczności lokalnej, mającymi na celu poprawę jakości życia w procesie przechodzenia przez zieloną cyfrową transformację. Środki przeznaczone będą również na programy wsparcia rodzin pracowników odchodzących z górnictwa i branż okołogórniczych, w szczególności ich dzieci m.in. w postaci dofinansowania nauki.

Istotnym elementem w celu poprawy jakości życia jest prawo do czystego powietrza, zatem podejmowane będą również działania w kierunku mitygowania wzrostu kosztów za energię po przejściu na niskoemisyjne źródła ogrzewania wraz z działaniami wspierającymi poprzez innowacje społeczne, ukierunkowane na podniesienie świadomości społecznej w zakresie ochrony klimatu. Wsparciu towarzyszyć będzie działanie na budowanie systemu doradztwa energetycznego w gminach. Działania te pozwolą na ograniczenie ubóstwa energetycznego oraz pomogą przełamać opór społeczny do zmiany sposobu postrzegania transformacji w kierunku neutralności klimatycznej. Uzupełnieniem podejmowanych działań będą inicjatywy oddolne, w ramach których realizowane będą programy aktywizacji społecznej ukierunkowane na działania dotyczące zachowania tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu/subregionu/gminy/dzielnicy.

Oddziaływanie interwencji

Inwestycje przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców regionu, w tym w zakresie poprawy dostępności do usług zdrowotnych i społecznych, prawa do czystego i zdrowego powietrza oraz potrzeby podnoszenia świadomości, jak i podejmowania decyzji w tym zakresie. Powyższe przyczyni się do odwrócenia negatywnych zjawisk demograficznych, takich jak depopulacja ludności oraz pozwoli na tworzenie systemu zachęt obejmujących całokształt rzeczywistych warunków życia ludzi w zakresie stopnia zaspokojenia ich potrzeb zdrowotnych, społecznych, kulturalnych, itp. w ramach strumienia usług, w tym również w celu zachowania tożsamości kulturowej.

Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją

W celu zapewnienia efektywnego procesu sprawiedliwej transformacji niezbędne jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnego oraz podniesienie kompetencji do prowadzenia tego procesu na poziomie regionalnym, subregionalnym i lokalnym. Wsparcie przeznaczone będzie zarówno na zapewnienie potencjału kadrowego do zarządzania i wdrażania Funduszu Sprawiedliwej Transformacji na poziomie regionu, jak również rozwój kompetencji pracowników samorządów lokalnych i ich reprezentacji na poziomie subregionalnym na rzecz skutecznego prowadzenia procesu transformacji, w tym wymiany doświadczeń i dobrych praktyk.

Niezwykle ważne będzie efektywne wdrożenie zasady partnerstwa poprzez instrumenty na rzecz współpracy i włączenia partnerów społecznych i gospodarczych w proces decyzyjny. Wsparcie dedykowane będzie zarówno prowadzeniu gremiów temu dedykowanych m.in. pod/komitetu monitorującego dla FST z udziałem szerokiego grona partnerów, jak również bezpośrednie włączenie partnerów z różnych sektorów w realizację projektów grantowych i pilotażowych, służących budowaniu świadomości i akceptacji mieszkańców regionu dla procesu transformacji w modelu partycypacyjnym.

Uzupełniającym obszarem wsparcia jest stworzenie i rozwój systemowych narzędzi monitorowania, analizy, planowania, wdrażania oraz ewaluacji procesów transformacyjnych w obszarach gospodarki, środowiska i społeczeństwa. Wsparcie przeznaczone będzie zarówno na działania diagnostyczne, analityczne, planistyczne, jak również analizy porównawcze rozwiązań, a także projekty pilotażowe, predefiniowane i partnerskie, które będą miały potencjał multiplikowania w innych gminach czy regionach.

Istotnym czynnikiem sukcesu będzie zapewnienie spójnego systemu informacji i promocji o celach, działaniach i korzyściach sprawiedliwej transformacji. Dlatego wsparcie zostanie przeznaczone na działania informacyjne, edukacyjne, promocyjne w szczególności skierowane do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów programu oraz mieszkańców regionu jego otoczenia .

Oddziaływanie interwencji

Proponowane działania przyczynią się do podniesienia kompetencji, rozszerzenia wiedzy i wielostronnej wymiany doświadczeń oraz szerokiego wdrożenia zasady partnerstwa i zaangażowania dostępnych kapitałów/zasobów na rzecz skutecznego prowadzenia procesu transformacji w regionie.

Tabela 5 Indykatywna tabela finansowa środków z FST wdrażanych w województwie śląskim

Nazwa celu operacyjnego	Kwota w mln. euro
Innowacyjna i niskoemisyjna gospodarka	65
Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka	440
Silna regionalna i lokalna przedsiębiorczość	405
Atrakcyjny i efektywny system edukacji oraz podnoszenie kwalifikacji	105
Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy	118
Zbilansowana energetyka oparta o alternatywne źródła energii	310

Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne	360
Efektywny system wzmacniający mobilność regionu	100
Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego aktywizujący mieszkańców regionu	107
Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją	56

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. j)

- synergie i komplementarność między planowanymi operacjami a innymi programami w ramach celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” (wspieranie procesu transformacji), innymi instrumentami finansowymi (Fundusz Modernizacyjny Unijnego Systemu Handlu Uprawnieniami do Emisji).

Tabela 6 Komplementarność z innymi programami i instrumentami finansowymi

Program/Instrument	Zakres komplementarności
<i>Program pn. Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027)</i>	W ramach FE SL 2021-2027 planowana jest realizacja komplementarnych działań z zakresu Celów Polityki 1-5 finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego+. Wsparcie będzie wdrażane na obszarze całego województwa śląskiego z uwzględnieniem adekwatnej demarkacji: terytorialnej (ze szczególnym uwzględnieniem OSI gminy górnicze), podmiotowej (np. typy beneficjentów), przedmiotowej (np. typy projektów) oraz uzupełniająco kwotowej, stosownie do ustalonej ostatecznie alokacji wszystkich funduszy wdrażanych na poziomie regionalnym. Z uwagi na częściowo zbieżny zakres interwencji FST, EFRR i EFS+, zastosowane będą odpowiednie procedury weryfikacyjne i kontrolne w celu uniknięcia podwójnego finansowania. W ramach CP1 wdrażane będą komplementarne działania z zakresu B+R wpisujące się w Regionalne Inteligentne Specjalizacje, a także działania z zakresu wsparcia dla przedsiębiorstw oraz rozwoju przedsiębiorczości na pozostałym obszarze województwa. Wsparcie zostanie przeznaczone również na realizację przedsięwzięć polegających na przygotowaniu terenów inwestycyjnych pod dalszą działalność produkcyjną będących własnością przedsiębiorstwa. W ramach CP2 w zakresie efektywności energetycznej, OZE i transportu niskoemisyjnego wdrażane będą komplementarne działania na pozostałym obszarze województwa. W zakresie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym m.in. ograniczenia masy wytwarzanych odpadów i ich wtórnego wykorzystania oraz efektywnego gospodarowania zasobami wspierane będą inwestycje w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi i niebezpiecznymi (w tym azbest). W zakresie inwestycji dot. zrównoważonej gospodarki zasobami wodnymi komplementarne działania będą realizowane na terenie całego województwa. W zakresie CP 3 wdrażane będą działania z zakresu infrastruktury drogowej i kolejowej, w tym na obszarach podregionów objętych transformacją. W zakresie CP 4 wdrażane będą komplementarne działania z zakresu edukacji, w tym podnoszenia kompetencji i kwalifikacji, aktywizacji zawodowej oraz działania na rzecz poprawy jakości życia w regionie na

	<p>pozostałym obszarze województwa. W ramach CP 5 wdrażane będą komplementarne działania rewitalizacyjne, w tym wspierane za pomocą instrumentów finansowych, jak również działania w zakresie zrównoważonej turystyki i kultury z wykorzystaniem endogenicznych potencjałów obszarów, w tym objętych transformacją.</p>
<p><i>Krajowy Plan Odbudowy</i></p>	<p>W ramach KPO (projekt) planowana jest realizacji komplementarnych działań w obszarze gospodarki, dotyczących m.in. inwestycji przedsiębiorstw mających na celu wprowadzenie „zielonych” rozwiązań. Następnie w obszarze energetyki i efektywności energetycznej realizowane będą komplementarne działania związane z poprawą efektywności energetycznej w mieszkalnictwie wielo i jednorodzinnym, modernizacją sieci ciepłowniczych i energetycznych wraz z efektywnymi źródłami wykorzystującymi OZE. Wsparcie przeznaczone będzie także na dojrzałe inicjatywy klastrów energetycznych. Komplementarne wsparcie w transporcie niskoemisyjnym będzie dotyczyło przede wszystkim taboru – w tym kolejowego oraz infrastruktury do ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych. Zaplanowane jest także wsparcie na rzecz wielkoskalowej energetyki jako działania uzupełniające na rzecz transformacji energetycznej. Ponadto, w KPO realizowane będą komplementarne działania w zakresie edukacji, tj. wsparcia rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, jak również komplementarne działania w zakresie rynku pracy na rzecz inwestycji wspierających reformę instytucji rynku pracy oraz rozwoju ekonomii społecznej. Ponadto, realizowane będą komplementarne działania polegające na przywracaniu wieloobszarowych terenów zdegradowanych w celu eliminowania negatywnego oddziaływania na środowisko; przygotowaniu terenów inwestycyjnych; wsparciu doradczym jst związanym z przygotowaniem dokumentów planistycznych czy kompleksowego rozwiązywania punktowych problemów związanych z „zazielenianiem” przestrzeni.</p>
<p><i>Krajowe Programy Operacyjne 2021-2027</i></p>	<p>W ramach Krajowych Programów Operacyjnych wspierane będą komplementarne projekty w oparciu o linię demarkacyjną pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym. W ramach programu FEnIKS, finansowanego z EFRR i FS, wdrażane będą komplementarne działania na rzecz wielkoskalowej energetyki, OZE i efektywności energetycznej w budynkach administracji rządowej. Uzupełniająco wspierana będzie także infrastruktura transportowa należąca do sieci TEN-T. Realizowane będą także duże inwestycje w zakresie zrównoważonego transportu niskoemisyjnego w miastach wojewódzkich i ich obszarach funkcjonalnych. W zakresie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym m.in. ograniczenia masy wytwarzanych odpadów i ich wtórnego, surowcowego wykorzystania oraz efektywnego gospodarowania zasobami wspierane będą inwestycje w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Ponadto, wdrażane będą komplementarne projekty na rzecz gospodarowania zasobami wodnymi. W ramach programu krajowego w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego, finansowanego z EFS+, wspierane będą komplementarne działania w zakresie edukacji, w tym podnoszenia kompetencji i kwalifikacji, aktywizacji zawodowej oraz działań na rzecz poprawy jakości życia w regionie.</p>

<i>Fundusz Modernizacyjny</i>	Fundusz Modernizacyjny będzie dotyczył przede wszystkim wielkoskalowej energetyki. <i>Do uzupełnienia we współpracy ze stroną rządową.</i>
<i>Instrument "Łącząc Europę"</i>	W ramach instrumentu "Łącząc Europę" wspierane będą przede wszystkim duże inwestycje transportowe związane z domknięciem bazowej i kompleksowej sieci TEN-T, w tym na obszarach objętych transformacją.

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. k) i art. 7 ust. 5

- synergie i komplementarność z planowanym wsparciem z innych filarów mechanizmu sprawiedliwej transformacji,

- sektory i obszary, które mają otrzymać wsparcie w ramach filaru 2 i 3.

Tabela 7 Syntetyczny opis synergii i komplementarności

Komplementarne filary Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji	Zakres synergii i komplementarności
<i>Filar II. Specjalny system w ramach InvestEU</i>	<p>W celu mobilizacji sektora prywatnego i publicznego do inwestowania na obszarach objętych transformacją, zgodnie z opisanymi wyzwaniami i wyznaczonymi celami sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego, w ramach II filaru Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji wskazane jest pozyskanie uzupełniającego do FST wsparcia na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój, wdrażanie i upowszechnianie technologii i usług cyfrowych w przedsiębiorstwach, które mogą przyczynić się do generowania nowych, stabilnych miejsc pracy; • projekty z zakresu turystyki, które mogą przyczynić się do generowania nowych, stabilnych miejsc pracy; • projekty w zakresie infrastruktury energetycznej i transportowej, w tym infrastruktury gazowej i systemów ciepłowniczych, a także kompleksowe projekty na rzecz dekarbonizacji (OZE, efektywność energetyczna); • działania dotyczące rekultywacji terenów przemysłowych (także zanieczyszczonych) i przywracania takich terenów do zrównoważonego użytkowania, w szczególności dla podmiotów prywatnych i terenów położonych w atrakcyjniejszych lokalizacjach; • działania ukierunkowane na zrównoważony rozwój obszarów miejskich i wiejskich (w tym w zakresie rewitalizacji, rozwoju infrastruktury edukacyjnej, społecznej), realizowane przez podmioty publiczne i prywatne; • działania na rzecz zachowania tożsamości i dziedzictwa kulturowego regionu górniczego m.in. na komercyjne rozwijanie unikalnych zasobów dziedzictwa industrialnego, wspierająco na rzecz dywersyfikacji w kierunku branż kreatywnych.

<p><i>Filar III. Instrument pożyczkowy na rzecz sektora publicznego utworzony wspólnie z grupą EBI</i></p>	<p>W celu mobilizowania dodatkowych inwestycji w regionach dotkniętych skutkami transformacji, zgodnie z opisanymi wyzwaniami i wyznaczonymi celami sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego, w ramach III filaru Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji wskazane jest pozyskanie uzupełniającego do FST wsparcia na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • działania ułatwiające przejście na neutralność klimatyczną (kompleksowe projekty w zakresie infrastruktury energetycznej i transportowej); • rozwój infrastruktury energetycznej w oparciu o alternatywne źródła, w tym pozyskiwanie energii z odpadów, wykorzystania wód kopalnianych itp.; • wsparcie rozwoju systemów ciepłowniczych, w szczególności na obszarach metropolitalnych; • kompleksowe działania na rzecz efektywności energetycznej, w tym renowacji budynków; • lepsze skomunikowanie przywróconych do obiegu gospodarczego i społecznego terenów pogórnich i przemysłowych, w tym terenów inwestycyjnych typu brownfield (drogi dojazdowe); • inwestycje w zrównoważoną mobilność, w tym promowanie zielonego wodoru; • poprawa mobilności kolejowej w subregionach; • projekty dotyczące rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich czy rekultywacji i dekontaminacji gruntów; • wsparcie infrastruktury społecznej, w tym rozwój budownictwa socjalnego; • projekty w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi na rzecz zwiększenia reużycia produktów, recyklingu materiałów i efektywnego gospodarowania zasobami, przyczyniające się do zapewnienia kompleksowego systemu gospodarki odpadami.
--	---

Tabela 8 Sektory i obszary wskazane do objęcia wsparciem w ramach II filaru MST wraz z uzasadnieniem

Sektor/obszar	Uzasadnienie
Jakie sektory?	<i>Do uzupełnienia na kolejnym etapie prac</i>

Tabela 9 Sektory i obszary wskazane do objęcia wsparciem w ramach III filaru MST wraz z uzasadnieniem

Sektor/obszar	Uzasadnienie
Jakie sektory?	<i>Do uzupełnienia na kolejnym etapie prac</i>

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. h)

Wypełnić jedynie w przypadku, gdy wsparcie jest udzielane na rzecz inwestycji produkcyjnych innych niż MŚP:
- lista operacji i przedsiębiorstw oraz – dla każdej operacji i każdego przedsiębiorstwa – uzasadnienie konieczności udzielenia takiego wsparcia za pomocą analizy luk dowodzącej, że w przypadku braku takiej inwestycji spodziewana liczba straconych miejsc pracy przewyższy liczbę nowych miejsc pracy (Ta sekcja może zostać zaktualizowana lub uzupełniona wraz ze zmianą TPST, w zależności od decyzji o udzieleniu takiego wsparcia).

[Do ustalenia ze stroną rządową](#)

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. i)

Wypełnić jedynie w przypadku, gdy wsparcie inwestycji jest udzielane w celu osiągnięcia redukcji emisji gazów cieplarnianych pochodzących z działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87/WE:
- lista operacji, które mają zostać objęte wsparciem, oraz uzasadnienie, że przyczynią się one do przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu i doprowadzą do znacznej redukcji emisji gazów cieplarnianych, większej niż odpowiednie poziomy odniesienia stosowane do przydziału bezpłatnych uprawnień na podstawie dyrektywy 2003/87/WE, przy jednoczesnym spełnieniu warunku, że operacje te są konieczne do ochrony znacznej liczby miejsc pracy (Ta sekcja może zostać zaktualizowana lub uzupełniona wraz ze zmianą TPST, w zależności od decyzji o udzieleniu takiego wsparcia).

[Do ustalenia ze stroną rządową](#)

2.5. Wskaźniki produktu lub rezultatu specyficzne dla programu

Odniesienie: art. 8 ust. 1

Wypełnić jedynie w przypadku, gdy przewidziane są wskaźniki specyficzne dla danego programu:

- uzasadnienie konieczności stosowania wskaźników produktu lub rezultatu specyficznych dla programu w oparciu o rodzaje planowanych operacji

Dodatkowe wskaźniki planowane do uwzględnienia w ramach interwencji RPST Województwa Śląskiego:

Liczba ośrodków wspierających przedsiębiorstwa – Uwzględniając specyfikę obszarów objętych wsparciem z FST w woj. śląskim niezbędne jest dodanie wskaźnika produktu umożliwiającego monitorowanie inwestycji w infrastrukturę świadczącą usługi oraz wsparcie na rzecz przedsiębiorstw.

Powierzchnia przygotowanych terenów pod działalność gospodarczą – W wykazie wskaźników dla FST brak jest wskaźnika produktu umożliwiającego monitorowanie inwestycji mających na celu przygotowanie terenu pod działalność gospodarczą. Na obszarze gmin objętych transformacją zlokalizowane są tereny wymagające przygotowania do prowadzenia działalności gospodarczej w celu generowania nowych miejsc pracy w związku z powyższym zasadne jest dodanie adekwatnego wskaźnika produktu.

Tabela 10 Wskaźniki produktu

<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Nr identyfikacyjny (5)</i>	<i>Wskaźnik (255)</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>Cel pośredni (2024)</i>	<i>Cel końcowy (2029)</i>
Cel operacyjny: Innowacyjna i niskoemisyjna gospodarka					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do</i>	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 02	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w postaci dotacji	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 04	Przedsiębiorstwa otrzymujące wsparcie niefinansowe	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 05	Wsparcie dla nowych przedsiębiorstw	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>

<i>2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 07	Ośrodki badawcze uczestniczące we wspólnych projektach badawczych	Szt.	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 10	Przedsiębiorstwa współpracujące z jednostkami naukowymi	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 120	Przedsiębiorstwa wspierane w celu osiągnięcia redukcji emisji gazów cieplarnianych z działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87 / WE	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	-	Liczba ośrodków wspierających przedsiębiorstwa	Szt.	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
Cel operacyjny: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 02	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w postaci dotacji	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 13	Wartość usług cyfrowych, produktów i procesów opracowanych dla przedsiębiorstw	Pln	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
Cel operacyjny: Silna regionalna i lokalna przedsiębiorczość					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 02	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w postaci dotacji	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 04	Przedsiębiorstwa otrzymujące wsparcie niefinansowe	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	RCO 05	Wsparcie dla nowych przedsiębiorstw	Przedsiębiorstwa	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>
	-	Liczba ośrodków wspierających przedsiębiorstwa	Szt.	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>

	RCO 15	Wytworzona zdolność inkubacji przedsiębiorstw	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
		Powierzchnia przygotowanych terenów pod działalność gospodarczą	ha	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system edukacji oraz podnoszenie kwalifikacji					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 200	bezrobotni, w tym długotrwale bezrobotni;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 201	długotrwale bezrobotni	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 202	osoby bierne zawodowo	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 203	osoby pracujące, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 204	osoby poniżej 30 lat	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 205	osoby powyżej 54 lat;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 206	osoby z wykształceniem średnim I stopnia lub niższym (ISCED 0-2);	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 207	osoby z wykształceniem na poziomie ponadgimnazjalnym (ISCED 3) lub policealnym (ISCED 4)	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 208	osoby z wykształceniem wyższym (ISCED 5 do 8)	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 209	łącznie liczba uczestników	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i</i>	RCO 200	bezrobotni, w tym długotrwale bezrobotni;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

<i>środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 201	długotrwale bezrobotni;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 202	osoby bierne zawodowo	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 203	osoby pracujące, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 204	osoby poniżej 30 lat	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 205	osoby powyżej 54 lat;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 206	osoby z wykształceniem średnim I stopnia lub niższym (ISCED 0-2);	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 207	osoby z wykształceniem na poziomie ponadgimnazjalnym (ISCED 3) lub policealnym (ISCED 4)	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 208	osoby z wykształceniem wyższym (ISCED 5 do 8)	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 209	łącznie liczba uczestników	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
Cel operacyjny: Zbilansowana energetyka oparta o alternatywne źródła energii					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego</i>	RCO 22	<i>Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)</i>	<i>MW</i>	<i>Do uzupełnienia</i>	<i>Do uzupełnienia</i>

<i>celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>					
Cel operacyjny: Efektywne wykorzystanie terenów poprzemysłowych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 38	Powierzchnia wspieranych zrehabilitowanych gruntów	ha	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
Cel operacyjny: Efektywny system wzmacniający mobilność regionu					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 57	Pojemność przyjaznego środowisku taboru transportu publicznego	pasażerowie	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 58	Infrastruktura przeznaczona specjalnie dla rowerów objęta wsparciem	km	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 60	Miasta z nowym lub zmodernizowanym cyfrowym systemem transportu miejskiego	Sztuki	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
Cel operacyjny: Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego aktywizujący mieszkańców regionu					
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego</i>	RCO 200	bezrobotni, w tym długotrwale bezrobotni;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 201	długotrwale bezrobotni	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

<i>celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCO 202	osoby bierne zawodowo	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 203	osoby pracujące, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 204	osoby poniżej 30 lat	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 205	osoby powyżej 54 lat;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 206	osoby z wykształceniem średnim I stopnia lub niższym (ISCED 0-2);	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 207	osoby z wykształceniem na poziomie ponadgimnazjalnym (ISCED 3) lub policealnym (ISCED 4)	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 208	osoby z wykształceniem wyższym (ISCED 5 do 8)	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
	RCO 209	łącznie liczba uczestników	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Tabela 11 Wskaźniki rezultatu

Cel operacyjny: Innowacyjna i niskoemisyjna gospodarka	<i>Nr identyfikacyjny (5)</i>	<i>Wskaźnik (255)</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>Wartość bazowa lub wartość odniesienia</i>	<i>Rok referencyjny</i>	<i>Cel końcowy (2029)</i>	<i>Źródło danych (200)</i>	<i>Uwagi (200)</i>
Cel operacyjny: Innowacyjna i niskoemisyjna gospodarka								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCR 01	Miejsca pracy utworzone we wspieranych przedsiębiorstwach	EPC	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 102	Miejsca pracy badawcze utworzone we wspieranych przedsiębiorstwach	EPC	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 03	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

		produktowe lub procesowe						
	RCR 04	MŚP wprowadzające innowacje marketingowe lub organizacyjne	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 05	MŚP wprowadzające innowacje w przedsiębiorstwie	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 06	Złożone wnioski patentowe	Szt.	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 29a	Szacunkowe emisje gazów cieplarnianych z działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87 / WE we wspieranych przedsiębiorstwach		Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
Cel operacyjny: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia</i>	RCR 01	Miejsca pracy utworzone we wspieranych przedsiębiorstwach	EPC	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 03	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 04	MŚP wprowadzające innowacje marketingowe lub organizacyjne	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 05	MŚP wprowadzające innowacje w przedsiębiorstwie	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 12	Użytkownicy nowych i ulepszonych usług cyfrowych, produktów i procesów	Użytkownicy	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

		opracowanych przez przedsiębiorstwa						
Cel operacyjny: Silna regionalna i lokalna przedsiębiorczość								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCR 01	Miejsca pracy utworzone we wspieranych przedsiębiorstwach	EPC	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 03	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 04	MŚP wprowadzające innowacje marketingowe lub organizacyjne	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

	RCR 05	MŚP wprowadzające innowacje w przedsiębiorstwie	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 17	Nowe przedsiębiorstwa utrzymujące się na rynku	Przedsiębiorstwa	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system edukacji oraz podnoszenie kwalifikacji								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCR 98	Pracownicy MŚP kończący ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe (według rodzaju umiejętności: techniczne, zarządzanie, przedsiębiorczość, ekologiczne, inne)	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 201	uczestnicy biorący udział w kształceniu lub szkoleniu po zakończeniu udziału w programie	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 202	uczestnicy uzyskujący	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

		kwalfikacje po zakończeniu udziału w programie						
Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCR 97	Uczestnicy programów przygotowania zawodowego wspieranych w MŚP	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 200	uczestnicy poszukujący pracy po zakończeniu udziału w programie;	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 201	uczestnicy biorący udział w kształceniu lub szkoleniu po zakończeniu udziału w programie	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 202	uczestnicy uzyskujący kwalifikacje po zakończeniu udziału w programie	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

	RCR 203	uczestnicy pracujący, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po zakończeniu udziału w programie	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
Cel operacyjny: Zbilansowana energetyka oparta o alternatywne źródła energii								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCR 31	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym eklektyczna, ciepła)	MWh/rok	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	RCR 32	Energia odnawialna: zdolność wytwórcza przyłączona do sieci (operacyjna)	MW	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
Cel operacyjny: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom</i>	RCR 52	Tereny zrehabilitowane wykorzystywane	ha	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

<p><i>łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i></p>		<p>jako tereny zielone, pod budowę mieszkań socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną</p>						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

Cel operacyjny: Efektywny system wzmacniający mobilność regionu

<p><i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050</i></p>	<p>RCR 62</p>	<p>Roczna liczba pasażerów nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego</p>	<p>użytkownicy</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	
<p><i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050</i></p>	<p>RCR 64</p>	<p>Roczna liczba użytkowników infrastruktury przeznaczonej specjalnie dla rowerów</p>	<p>użytkownicy</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	<p>Do uzupełnienia</p>	

<i>r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>								
Cel operacyjny: Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego aktywizujący mieszkańców regionu								
<i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, pracowniczych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku unijnego celu w zakresie klimatu do 2030 r. i gospodarki neutralnej dla klimatu do 2050 r., w oparciu o Porozumienie Paryskie</i>	RCR 50	Ludność odnosząca korzyści ze środków na rzecz jakości powietrza	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	Wskaźniki kluczowe EFS_ monitorowane w CS (ix) – projekt WLWK 2021-2027 EFS+	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuki	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	Wskaźniki kluczowe EFS_ monitorowane w CS (ix) – projekt WLWK 2021-2027 EFS+	Liczba wspartych miejsc świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	sztuki	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	
	Wskaźniki kluczowe EFS_ monitorowane w CS (ix) – projekt WLWK	Liczba osób świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej dzięki	osoby	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	

	2021-2027 EFS+	wsparciu w programie						
--	-------------------	-------------------------	--	--	--	--	--	--

3. Mechanizmy zarządzania

Odniesienie: art. 7 ust. 2 lit. f)

3.1. Partnerstwo

- Zasady dotyczące zaangażowania partnerów w przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji; [Artykuł 6 rozporządzenia CPR].

Animowanie i prowadzenie dyskusji w regionie na temat wyzwań procesu transformacji rozpoczęło się już w 2019 roku. W marcu tegoż roku Zarząd Województwa Śląskiego powołał Zespół Regionalny dla inicjatywy regionów górniczych w województwie śląskim, który w pierwszym etapie skupiał się na koordynacji prac regionu w ramach Platformy Regionów Górniczych w Transformacji, utworzonej przez Komisję Europejską. Zespół ma charakter opiniodawczo-konsultacyjny i współpracuje z władzami regionalnymi nad planowaniem działań w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Zadaniem Zespołu jest uspołecznienie procesu identyfikacji nowych projektów, koordynacja działań Zarządu Województwa i innych partnerów, a także monitorowanie postępu realizacji projektów. Zespół skupia przedstawicieli z bardzo różnych środowisk, którzy reprezentują różne perspektywy patrzenia na proces transformacji. W ramach Zespołu samorząd województwa współpracuje ze stroną rządową, samorządową, w tym z gminami górniczymi, stroną biznesową, pozarządową, ze związkami zawodowymi, a także ze stroną naukową i ekspercką.

W toku dalszych prac na przełomie sierpnia i września 2020 roku w Departamencie Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego został opracowany plan włączenia możliwie szerokiego grona partnerów lokalnych w proces przygotowań Regionalnego Planu Sprawiedliwej Transformacji. Już na etapie identyfikacji, potencjalni interesariusze procesu zostali podzieleni na trzy grupy: grupę ekspercką; grupę podregionalną i grupę środowiskową. Plan zakładał przeprowadzenie szerokich, dwufazowych konsultacji, których trzon stanowić miały wspomniane wyżej grupy. Pierwsza faza, nazwana fazą przygotowawczą, posłużyć miała zebraniu wiedzy i opinii w ramach warsztatów eksperckich, seminariów podregionalnych i konsultacji środowiskowych. Druga faza została przewidziana jako cykl dyskusji nad projektem dokumentu, w krzyżującym się i wzajemnie uzupełniającym ujęciu eksperckim, geograficznym i środowiskowym. Przyjęta perspektywa pozwoliła uzyskać pełniejszy obraz oczekiwań społecznych w stosunku do Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Szczególnie cenne w tym zakresie były konsultacje środowiskowe skierowane między innymi do młodych mieszkańców regionu, związków zawodowych i przedsiębiorców. W spotkaniach mogły uczestniczyć wszystkie zainteresowane osoby. Warunkiem udziału była rejestracja na stronie internetowej.

Warsztaty eksperckie

Realizacja planu rozpoczęła się we wrześniu 2020 cyklem warsztatów eksperckich, w których udział wzięli lokalni liderzy, w tym członkowie zespołu dla inicjatywy regionów górniczych, szerokie grono specjalistów branżowych oraz przedstawiciele strony rządowej i Komisji Europejskiej. Celem pierwszej serii spotkań była próba uchwycenia wyzwań, które stoją przed województwem śląskim w procesie transformacji społeczno-gospodarczej, na drodze do osiągnięcia wyznaczonych przez Komisję Europejską na rok 2050 celów klimatycznych. W toku trzech kolejnych spotkań, poświęconych zagadnieniom przedsiębiorczości, środowiska i społeczeństwa uczestnicy wskazywali na potrzebę inwestycji w MŚP i wagę wspierania nowoczesnych technologii jako warunki konieczne do powstania nowych miejsc pracy w regionie. Ważnym tematem dyskusji były kwestie środowiskowe, w tym zagospodarowanie terenów przemysłowych, rozwijanie gospodarki obiegu zamkniętego i ograniczenie niskiej emisji poprzez zapewnienie mieszkańcom dostępu do czystej i dostępnej cenowo energii oraz wspieranie transportu niskoemisyjnego. W module dotyczącym społeczeństwa dominował temat podnoszenia i zmiany kwalifikacji pracowników oraz aktywnego włączania ich rodzin i całych społeczności w proces przemian. Warsztaty były okazją do eksperckiego spojrzenia na proces planowania transformacji regionu.

Seminaria w podregionach

W województwie śląskim znajduje się siedem z ponad stu podregionów, które Komisja Europejska wskazała jako kwalifikujące się do objęcia wsparciem w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Uwzględniając ten czynnik, drugi etap procesu uspołecznienia prac nad RPST zaplanowany został jako identyfikacja problemów i wyzwań transformacyjnych w ujęciu geograficznym. Na przełomie października i listopada 2020 w każdym podregionie przeprowadzone zostało seminarium z udziałem przedstawicieli władz lokalnych, instytucji publicznych, biznesu, środowisk naukowych i społecznych. W spotkaniach uczestniczyli również przedstawiciele instytucji rządowych i Komisji Europejskiej. Dyskusja na seminariach pozwoliła dostrzec specyfikę każdego podregionu, zdefiniować charakterystyczne problemy i określić potencjalne kierunki rozwoju. Pomimo różnych profilowych, podregiony wskazywały na zbliżone potrzeby inwestycyjne, wśród których znalazły się:

1. Systemowe rozwiązania na rzecz przekwalifikowania pracowników górnictwa i branż okołogórnicznych oraz synchronizacja tego procesu z systemem wsparcia dla tworzenia i rozwijania nowych miejsc pracy w nowych branżach;
2. Rozwój szkolnictwa zawodowego oraz wzmocnienie relacji między edukacją i gospodarką na każdym etapie kształcenia;
3. Wzmocnienie atrakcyjności regionu dla młodych mieszkańców, m. in. poprzez zapewnienie dostępu do edukacji, pracy i usług takich jak niskoemisyjny transport, cyfrowa oferta usług publicznych czy infrastruktura czasu wolnego;
4. Integracja biznesu z ośrodkami naukowo-badawczymi oraz tworzenie ośrodków wdrożeniowych w formie inkubatorów, parków technologicznych, akceleratorów i klastrów oraz komercjalizacja nowych rozwiązań naukowych poprzez inwestycje w MŚP;
5. Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych w celu przywrócenia wartości przyrodniczej lub społeczno-ekonomicznej, w tym uproszczenie ścieżki pozyskiwania terenów przemysłowych przez gminy oraz ułatwienie realizacji inwestycji na tych terenach, poprzez zwolnienia z opłat oraz brak obowiązku posiadania zapisów w studium i planach zagospodarowania przestrzennego (specustawa);
6. Wspieranie innowacji, szczególnie w obszarze nowych źródeł energii oraz przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu mieszkańców;
7. Radykalna eliminacja podstawowych źródeł zanieczyszczenia powietrza, zwłaszcza niskiej emisji i transportu spalinowego.

Seminaria w podregionach pozwoliły spojrzeć na problemy transformacji w ujęciu geograficznym.

Spotkania konsultacyjne

Na przełomie stycznia i lutego 2021 w ramach trzeciego etapu planu uspołecznienia RPST odbyło się sześć spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami środowisk istotnych w procesie transformacji. Celem spotkań było włączenie tych środowisk w proces kształtowania dokumentów programujących oraz opracowanie wstępnych założeń projektów regionalnych. Konsultacje pozwoliły na pogłębioną diagnozę problemów w ujęciu środowiskowym. Stały się też okazją do rozpowszechnienia informacji o charakterze wsparcia w ramach funduszu oraz przyczyniły się do zbudowania w środowiskach poczucia współodpowiedzialności za proces. Wśród postulatów zgłaszanych przez przedsiębiorców dominowały kwestie związane z inwestycjami w MSP i duże przedsiębiorstwa energetyczne oraz utrzymanie możliwości szkolenia pracowników w ramach bazy usług rozwojowych. Przedstawiciele związków zawodowych również kładli nacisk na przekwalifikowania i rozwój innowacyjnych technologii energetycznych, które mogłyby nowe tworzyć miejsca pracy dla dzisiejszych górników. Uczestnicy spotkania dla młodych mieszkańców regionu podkreślali z kolei korzyści płynące z angażowania się młodzieży w inicjatywy transformacyjne oraz podkreślali wagę dostosowania programów nauczania do zmieniającej się gospodarki. Konsultacje celowane pozwoliły spojrzeć przez pryzmat potrzeb poszczególnych środowisk, istotnych dla procesu transformacji.

W oparciu o warsztaty eksperckie, seminaria partycypacyjne oraz spotkania konsultacyjne przeprowadzone w województwie opracowano matrycę logiczną interwencji w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Matryca ta została poddana konsultacjom z Zespołem Regionalnym dla inicjatywy regionów górniczych w województwie śląskim, a także skonsultowana w trybie roboczym z przedstawicielami Komisji Europejskiej

Kolejne planowane etapy uspołecznienia procesu przygotowania RPST:

Konsultacje w ramach zespołu regionalnego (perspektywa ekspercka) [do uzupełnienia](#)

Konsultacje w subregionach (perspektywa geograficzna) [do uzupełnienia](#)

Ustawowe konsultacje społeczne (perspektywa środowiskowa) [do uzupełnienia](#)

3.2. Monitorowanie i ocena

- Planowane środki w zakresie monitorowania i oceny, w tym wskaźniki służące ocenie, czy plan jest w stanie zapewnić osiągnięcie jego celów;

Postęp realizacji Regionalnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 będzie monitorowany w oparciu o adekwatne do zakresu interwencji Planu wspólne wskaźniki produktu i rezultatu określone w Załączniku III do rozporządzenia ustanawiającego FST oraz dodatkowe wskaźniki produktu i rezultatu specyficzne dla planu, wskazane i uzasadnione w pkt. 2.5 planu. Monitorowanie produktów i rezultatów odbywa się w oparciu o ramy wykonania ustanowione dla celu szczegółowego FST. Dla wskaźników produktu ustala się cele pośrednie do osiągnięcia na koniec roku 2024, które podlegają weryfikacji podczas przeglądu śródk okresowego. Dla wskaźników produktu i rezultatu ustala się cele końcowe do osiągnięcia na koniec roku 2029.

W ramach przeglądu śródk okresowego dokonana zostanie rewizja Planu uwzględniająca w szczególności rekomendacje dla Państwa Członkowskiego z 2024 r., postęp realizacji oraz ewentualną aktualizację Krajowego Planu na rzecz Energii i Klimatu, postęp we wdrażaniu Europejskiego Filaru Praw Socjalnych, aktualną sytuację społeczno-ekonomiczną województwa śląskiego, wnioski z ewaluacji Planu, postęp w realizacji wskaźników produktu i rezultatu Planu.

Operacje w ramach Planu będą monitorowane z wykorzystaniem systemu informatycznego i raportowane Komisji Europejskiej zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

Raz w roku Plan będzie podlegał przeglądowi podczas corocznych spotkań Komisji Europejskiej i Państwa Członkowskiego.

Ewaluacja Planu będzie realizowana z uwzględnieniem kryteriów tj. skuteczność, wydajność, trafność, spójność i wartość dodana UE w celu poprawy jakości planowania i wdrażania Planu w oparciu o Plan ewaluacji w zakresie FST.

3.3. Podmiot(-y) koordynujący(-e) i monitorujący(-e)

- Podmiot(-y) odpowiedzialny(-e) za koordynowanie i monitorowanie wdrażania planu oraz rola tych podmiotów;

[Do uzupełnienia po rozstrzygnięciu modelu zarządzania FST.](#)

Załączniki:

1. Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji
2. Lista gmin wchodzących w skład OSI dla obszaru FST
3. Indykatoryna lista projektów strategicznych FST – [do uzupełnienia \(propozycja wzoru jak niżej\)](#)
4. Indykatoryna lista projektów komplementarnych – [do uzupełnienia \(propozycja wzoru jak niżej\)](#)
5. Lista podmiotów biorących udział w debacie społecznej nad transformacją województwa śląskiego – [do uzupełnienia](#)

Załącznik 3. Indykatorywna lista projektów strategicznych FST

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny / realizujący	Szacowana wartość [PLN]

Załącznik 4. Indykatorywna lista projektów komplementarnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny / realizujący	Szacowana wartość [PLN]